

בס"ד. שיחת אור ליום ב' רחול המועד סוכות, ח"י תשרי,
שמחת בית השואבה, ה'תשכ"ב.

בלתי מוגה

א. איתא בגמרא¹: "מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו".

וצריך להבין:

שמחת בית השואבה מתחילה "במוצאי יום טוב הראשון של חג" — חול המועד — לאחר ששכר עבר יום טוב ראשון של חג הסוכות. זאת ועוד: כיון שחג הסוכות חל בחמשה עשר בתשרי, הרי לפי החשבון שמתחיל מראש השנה, באחד בתשרי, עברו כבר שתי שבתות לפני שמחת בית השואבה שהיא בששה עשר בתשרי (שהרי במשך חמשה עשר יום בהכרח שיהיו שתי שבתות).

וא"כ, איך אפשר לומר ש"מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו" — הרי זה היפך הדין:

לא מבעי לדעת הגאונים שמביא בעל הלכות גדולות² — מיוסד על מאמר הספרי³: "וביום שמחתכם אלו השבתות" — שגם בשבת יש (לא רק ענין העונג, אלא גם) ענין השמחה, הרי ע"פ דין תורה הי' כבר ענין השמחה בשתי השבתות שלפני שמחת בית השואבה.

ואפילו לפי הדעה⁴ שבשבת יש רק ענין העונג, ואילו ענין השמחה הוא ביו"ט — הרי לפני שמחת בית השואבה הי' כבר יו"ט ראשון של סוכות שבו ישנו הציווי לכל אחד מישראל "ושמחת בחגך"⁵, וכיון ש"אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו"⁶, הרי כאשר מצוה "ושמחת בחגך", בודאי יכולים לקיים ציווי זה ביו"ט ראשון של סוכות, עוד לפני שהיתה שמחת בית השואבה.

וכיון שכן, איך אפשר לומר ש"מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו" — דא"כ, כיצד קיים הציווי "ושמחת בחגך" ביום שלפנ"ז?!

3) בהעלותך יו"ד, יו"ד. וראה לקו"ש

חל"ג ע' 62. וש"נ.

4) פ' ראה טז, יד.

5) ע"ז ג, סע"א.

1) סוכה נא, א"ב.

2) ראה בהנסמן בהערות כ"ק אדמו"ר

שליט"א בסה"מ תש"ט ס"ע 130, ובלקו"ש

ח"ד ע' 1090 הערה 31.

ב. אך הענין הוא, שהדיוק בזה הוא בנוגע לענין הראי' — "מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו":

לכאורה הול"ל ששמחת בית השואבה היא השמחה הגדולה ביותר, או שאי אפשר שיהי' ענין השמחה ללא שמחת בית השואבה; ומהו דיוק הלשון "מי שלא ראה שמחת בית השואבה וכו'"?

והענין בזה — שבלשון "ראה" יש שני דיוקים:

(א) הלשון "ראה" — אינו נופל בנוגע לעצמו, כי אם בנוגע להזולת, שרואה מה שנעשה אצל הזולת. ובנדוד, שמדובר אודות ענין השמחה, הרי אף ששמחה היא רגש שבלב, ולא ענין שיכולים לראות אפילו בעין השכל, מ"מ, יכולים להבחין ולהבין שיש אצל פלוני רגש של שמחה, עי"ז שרואים אצלו הנהגה מסויימת.

(ב) בנוגע לענין הראי' אמרו חז"ל⁶ אינה דומה שמיעה לראי', שכן, גם כאשר שומעים דבר מפי עדים נאמנים ובכל אופני ההתאמתות שישנם, אין הדבר נחקק באדם בעומק כ"כ כמו בשעה שרואה את הדבר בעצמו, כידוע כמה ראיות על זה.⁷

וזהו הדיוק "מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה

מימיו":

בודאי יכולים לקיים הציווי "ושמחת בחגך", וכן ענין השמחה בשבת (להדעה שגם בשבת יש חיוב שמחה), גם ללא שמחת בית השואבה; אבל כדי שהשמחה תהי' באופן של ראי' — "ראה שמחה" — הרי זה דוקא ע"י שמחת בית השואבה שהיא באופן של "ראה", ועל ידה יכול להיות במעמד ומצב ש"ראה שמחה" בכל ימיו.⁸

ג. ביאור הדברים⁹:

ענין השמחה כפשוטו הוא — שהאדם יוצא מגדר ההגבלה והמדידה שלו, שלכן, הסימן על השמחה הוא כאשר רואים שמנגן בקול גדול, או מרקד ברגליו ומטפח בידיו, וכיו"ב.

וכללות הענין בזה — שעומד במעמד ומצב בלתי רגיל, בחיצוניותו, וגם בנוגע לכחות הנפש עומד הוא במעמד ומצב בלתי רגיל,

(6) מכילתא יתרו יט, ט.

(7) ראה לקו"ש ח"ו ע' 121. וש"נ.

סכ"א (ת"מ חכ"ט ע' 74). וש"נ.

(9) בהבא לקמן — ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע

(8) ראה גם שיחת שמחת ביה"ש דאשתקד רכג ואילך.

וכפי שהובאה הדוגמא מהנהגת המלך, שבעת שמחתו מראה כל יקר תפארת גדולתו, אע"פ שע"ד הרגיל הרי זה כמוס וחתום ללא אפשרות גישה לאף אחד,

ועד"ז בכל אחד ואחד — שהשמחה היא סגולה שתהי' אצלו נביעת השכל שיוכל להבין דבר שכל בנקל ובעומק ביותר, או שיוכל לגלות להזולת ענין שעד עתה הי' אצלו "בסוד", ועתה, מצד השמחה, אינו חוסך ומגלה זאת להזולת, וכן שייך שיתן צדקה שלא לפי ההרגל שלו לגמרי, ועד שבעת שמחה אמיתית שייך שתהי' אצלו פריצת כל הגדרים, שיוצא מגדר המדידה וההגבלה לגמרי, ויכולים לפעול אצלו כל מה שרוצים.

וטעם הדבר — כיון שהיתה אצלו שביעת-רצון וקורת-רוח ביותר מענין בלתי-צפוי, שענין זה נוגע וחדוד בפנימיות, ואז שולטת אצלו פנימיות נפשו להסיר את כל המדידות וההגבלות שמצד כלי הגוף או אפילו מצד כלי הנפש.

ומובן, שכדי שיסורו כל המדידות וההגבלות של האדם, ויצא מגדר הגבלה לגמרי — צריכה השמחה לחדור עד לפנימיות נפשו, כי: כאשר השמחה היא רק באופן של "מהיכי תיתי" — אזי תסיר השמחה רק את המדידה וההגבלה של הכחות החיצוניים, ענינים שהם אצלו באופן של "מהיכי תיתי", אבל בנוגע לענין שנוגע לו באמת, ענין של סוד או חכמה עמוקה שמסתיר בכוונה — תישאר המדידה וההגבלה, כיון שהשמחה לא הגיעה לשם.

ולכן, המשל המובא על פריצת כל הגדרים בעת השמחה, הוא, מהשמחה שבעת חתונת בנו יחידו¹⁰ — כי, בן יחיד, הרי האב מסור ונתון אליו לגמרי, שכן, להיותו בן יחיד, הרי הוא קשור עם ה"יחיד" שבנפשו, פנימיות הנפש, ובפרט כאשר מתעורר התענוג היותר גדול של האב מבנו יחידו — בעת חתונתו, שאז מתחיל ההמשך של "דור ישרים יבורך"¹¹ מבנו יחידו — אזי מתבטלים אצלו כל המדידות וההגבלות, ועד שיכול "לפזר כל הון" (כהלשון המובא בזה¹²), את כל אוצרותיו, הן האוצרות הגשמיים והן האוצרות הרוחניים.

וזהו הדיוק "ראה שמחה": אימתי השמחה היא אמיתית — כאשר נופל עלי' לשון ראי', היינו, שהשמחה חודרת בפנימיותו באופן שנקרא

גם תו"מ חכ"ג ע' 112. וש"נ.

(11) תהלים קיב, ב.

(12) תו"ח שם.

(10) ראה תו"ח בשלח רצא, א (בהוצאה

החדשה — ח"א רב, ג). מאמרי אדמו"ר

האמצעי דרושי חתונה ח"ב ע' תרצו. וראה

בשם רא"י, שהיא תכלית ההתאמתות, שנחקקת בו בעומק כ"כ עד שחודרת את כל מציאותו.

ד. אך עדיין אינו מובן: אי משום הא — מדוע לא יכול להיות הענין ד"ראה שמחה" בשמחת יו"ט ("ושמחת בחגך"), או בהשמחה דשבת; ומהו הצורך שיהי "ראה שמחת בית השואבה" דוקא? ויובן בהקדם ביאור ענינה של "שמחת בית השואבה":

ענינה של "בית השואבה" — כפשוטו — שהיו שואבים מים כדי לנסכם ע"ג המזבח, ביחד עם ניסוך היין, כדאיאת במשנה¹³ "שני ספלים של כסף היו שם . . ומנוקבין כמין שני חוטמין דקין, אחד מעובה (אותו של יין) ואחד דק (אותו של מים), כדי שיהיו שניהם כלין בבת אחת" (כדמפרש בגמרא שהמים ממהרים לצאת לפיכך צריך שיהא הנקב דק) — עכ"פ לכתחילה.

יש להקדים תחילה הביאור הידוע בהחילוק שבין ניסוך המים לניסוך היין, שמזה נובע גם החילוק שניסוך היין אפילו הצדוקים מודים בו, משא"כ ניסוך המים אין הצדוקים מודים בו¹⁴:

החילוק שבין הצדוקים להפרושים (כפי שקיבלנו אנו את התורה) הוא — שהצדוקים לא הסכימו על פירוש המקובל איש מפי איש עד משה רבינו;

טענתם היתה שהתורה "לא בשמים היא"¹⁵, וניתנה באופן שיהי מובן בשכל האדם, ולכן, בכל התורה כולה יש להסתמך על שכל האדם כפי שמבין ומפרש את הכוונה בתורה שבכתב. וכיון ש"אין לך אלא שופט שבימך"¹⁶, "יפתח בדורו כשמואל בדורו"¹⁷ — הרי בכל דור יש לסמוך על שכלם של חכמי דור זה כפי שהם לומדים ומבינים התורה שבכתב,

ואילו הפרושים אמרו שתורה שבעל-פה ניתנה במעמד הר סיני ביחד עם תורה שבכתב, ולכן, כל מה שנתחדש בתושבע"פ ע"י תלמיד ותיק בדור שלפנ"ז, יש לו אותו תוקף ואותה קדושה כמו תושב"כ, והיינו, שחידושו של ה"תלמיד ותיק" אינו אלא שממשיך בגלוי מה שניתן בשעת מתן-תורה בהעלם, ולאחרי שנתגלה הדבר על ידו, יש בו כל התוקף דתושב"כ, ואין להרהר אחרי זה, כי אם לברר וללבן

13) סוכה מח, סע"א ואילך (ובפרש"י).

14) פרש"י ופיה"מ להרמב"ם שם.

15) נצבים ל, יב. וראה ב"מ נט, ב.

16) ר"ה כה, רע"ב. ספרי ופרש"י פ'

שופטים יז, ט.

17) ר"ה שם.

(פאָנאַנדערקלייבן") כוונת הדברים ומה יכולים ללמוד מזה להלכה בדור שלאחרי זה.

ולכן נחלקו בנוגע לניסוך המים (שנתגלה בתושבע"פ) — אם הוא כמו ניסוך היין (שנתפרש בתושב"כ) אם לאו — שהצדוקים טענו שניסוך המים אין לו מקום, כי:

החילוק בין מים ליין הוא¹⁸ — ש"יין" הוא דבר שיש לו טעם ועריבות ("געשמאַק"), ולא עוד אלא ש"אין אומרים שירה אלא על היין"¹⁹, להיותו "משמח אלקים ואנשים"²⁰, והיינו, שזהו ענין שחודר באדם בעומק יותר ממהותו החיצונית, ועד שפועל אצלו לגלות גם ענינים שעד עתה היו מכוסים אצלו; משא"כ "מים", הרי מצד עצמם אין בהם טעם ועריבות, וכפי שמצינו לענין ברכת "שהכל נהי' בדברו" על שתיית מים, שזהו דוקא כאשר שותה לצמא²¹, אבל לולי הצמאון, אין הנאה משתיית מים, כיון שאין בהם טעם ועריבות.

וכיון שכן — טוענים הצדוקים — הנה בשלמא ניסוך היין, מתקבל בשכ"ל שזהו ענין שיכולים לנצל בננוגע לתומ"צ, כיון ש"יין" הו"ע שיש בו עריבות, ומגלה את הכשרונות וידיעות וסגולות הנעלמים שישנם אצל איש ישראל, על מנת לנצלם בננוגע לתומ"צ;

משא"כ ניסוך המים, אשר, לא זו בלבד שהמים אינם מעוררים ענין של שירה, ואינם מגלים תכונות וענינים נעלמים כו', אלא עוד זאת, שאין בהם טעם ועריבות כלל — טוענים הצדוקים שאין זה שייך לדרכה של תורה.

בנוגע לקיום המצוות — מהיכי תיתי; אבל כאשר צריכים ללמוד מהתורה כיצד להתנהג ומה לעשות כו' — הרי זה ענין שניתן לשכ"ל האדם, ואין צורך לחפש מה הסיקו חכמי הדור שלפנ"ז, כי אם לסמוך על השכל שישנו בדור זה — "אין לך אלא שופט שבימך", ובמילא, כאשר צריך לקבל ענין שאין בו טעם ועריבות, טוענים הצדוקים שאין זו דרך התורה, ולכן אינם מודים בניסוך המים.

ה. ומזה מובן גם בנוגע לענין השמחה:

השמחה הקשורה עם יין — "אין אומרים שירה אלא על היין"

20) ס' שופטים ט, יג.

21) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סר"ד סי"ג.

וש"נ.

18) ראה גם שיחת שמחת ביה"ש

דאשתקד סכ"ה (ת"מ חכ"ט ע' 78). וש"נ.

19) ברכות לה, א. וש"נ.

היא שמחה הקשורה עם טעם, הבנה והשגה, היינו, שישנו ענין שתכונתו היא לעורר ולגרום רגש של שמחה, ובגלל זה נעשה האדם שמת.

וכן הוא גם בנוגע לשמחה של יו"ט ("ושמחת בחגך") ושבת ("יום שמחתכם אלו השבתות") — שגם הצדוקים יכולים להודות בה, להיותה שמחה הקשורה עם טעם, הבנה והשגה:

בנוגע ליו"ט — הרי כללות ענין הימים טובים הוא "זכר ליציאת מצרים"²², וכיון ש"אילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים הרי אנו ובנינו ובני בנינו משעובדים היינו לפרעה במצרים"²³, הרי מובן ע"פ שכל שהענין דיצי"מ צריך לעורר שמחה.

ועד"ז בנוגע לשבת — הרי "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת"⁵, ומובן ע"פ שכל שכאשר אדם מתייגע בששת ימי החול, ואח"כ בא יום המנוחה, אזי יש אצלו רגש השמחה, שיכול לנוח וליהנות מהטירחא שהיתה אצלו בששת הימים שלפנ"ז.

אמנם, כיון שזוהי שמחה שע"פ טעם, הבנה והשגה, הרי היא מדודה ומוגבלת בהתאם למדת הטעם ההבנה וההשגה שהיא סיבת השמחה, וכאשר מסתיימת ההשכלה וההבנה וההשגה שבדבר — מסתיימת גם השמחה.

וכמו"כ מובן גם בנוגע להמשל הנ"ל שבשעת השמחה מפזרים את כל האוצרות שבזמן הרגיל הם סתומים וחתומים — שענין זה לא יוכל להיות ע"י השמחה של יו"ט ושבת, להיותה שמחה שע"פ השכל, ומצד השכל אין מקום לפזר את כל אשר לו מבלי להשאיר לעצמו מאומה.

וכיון שהשמחה היא ע"פ השכל, הרי מובן גם שאין השמחה יכולה להיות באופן של ראי' — "ראה שמחה":

ענין השכל — הנה ככל שיהי' נעלה ועמוק כו', הרי "ימים ידברו ורוב שנים יודיעו חכמה"²⁴, כך, שמחר ישכיל ויתחכם עוד יותר, ומזה גופא מוכח ששכלו היום הוא מדוד ומוגבל.

ומזה מובן גם בנוגע להשמחה שע"פ השכל — שעם היותו אמנם שמח, מ"מ, אי אפשר לומר עליו "ראה שמחה", כי, לגבי מה שיתוסף בשכלו מחר, הרי השמחה אינה באופן שחודרת את כל מציאותו, והיינו,

(24) איוב לב, ז.

(22) ראה שער הכולל פ"מ ס"ה.

(23) נוסח הגש"פ.

שאינה חודרת את הדרגא שבה השכל הוא נעלם ולא בא עדיין לידי גילוי, ויתגלה רק מחר, או "מחר לאחר זמן"²⁵.

ו. ולכן, שמחת יו"ט, ועד"ז שמחת שבת, אינה יכולה להיות באופן של ראי, "ראה שמחה" — שתהי' בתכלית ההתאמתות עד פנימיות נפשו — אא"כ היתה אצלו שמחת בית השואבה:

יחודה של שמחת בית השואבה היא — שלמרות הדין ש"אין אומרים שירה (שמחה) אלא על היין", הנה בשבעת ימי הסוכות (שבהם צריך להיות ניסוך המים דוקא, וקודם לזה צריכה להיות שאיבת המים, אזי) ישנו הציווי "ושאבתם מים בששון"²⁶, היינו, שאף ששואבים מים, שאין בהם טעם ועריבות, צריכה להיות השאיבה בששון — שמחה שאינה מצד השכל, אלא מצד ציווי הקב"ה, וכיון שהשמחה היא מצד ציווי הקב"ה — לא איכפת לו אם מדובר אודות יין או אודות מים; אם רצונו של הקב"ה לקשר את השמחה עם מים — "ושאבתם מים בששון" — נעשית אצלו שמחה בשאיבת מים.

וכאשר השמחה היא מצד ציווי הקב"ה, הרי כיון שהקב"ה הוא אין-סוף ובלי-גבול, הנה גם השמחה שמתעוררת אצלו היא ללא הגבלות, ולכן חודרת השמחה את כל כחות נפשו ועד לפנימיות נפשו, והיינו, שבאיזה מעמד ומצב שיהי', חודרת השמחה את כל מציאותו, כי להיותו נברא, דהיינו גבולי, הנה עד כמה שיהי' גדול, הרי הבלי-גבול של ציווי הקב"ה גדול ממנו, ולכן חודרת השמחה את כל מציאותו — "ראה שמחה".

ומזה באה תועלת לכל השנה כולה — שכל עניני השמחה נעשים אצלו באופן ש"ראה שמחה":

כאשר מעמיד את עצמו בסדר של עבודת ה' מצד קבלת עול, שכאשר ישנו ציווי הקב"ה, הנה לא זו בלבד שמקיים את הציווי במעשה בפועל, אלא עוד זאת, שמקיימו בשמחה, ולא שמחה מעושה ("אָ געמאַכטע"), שאינה נקראת "שמחה", אלא שמחה וששון אמיתיים — אזי נקבעת גם כללות עבודתו בלימוד התורה וקיום המצוות בכל השנה כולה באופן כזה,

ובבוא שמחת יו"ט ושמחת שבת — הנה אע"פ שבנוגע לשמחת

(26) ישע"י יב, ג. וראה סוכה נ, ב.

(25) מכילתא ופרש"י בא יג, יד. ועוד.

יו"ט ישנו הציווי "אין שמחה אלא בבשר"²⁷, ומשחרב ביהמ"ק אין יוצאים ידי חובת שמחה מן התורה אלא ביי"ץ²⁷, כך, שמוכרח להיות יין, והשמחה קשורה עם היין, אעפ"כ, חדורה אצלו השמחה גם בענין הקבלת עול; הן אמת שה"יין" יש לו חלק בשמחה, שהרי התחלת השמחה היתה ע"י היין, אבל לאחרי כן נעשה לגמרי "קבלת-עול'ניק"... — שזהו מה שקיבל משמחת בית השואבה — כך שגם שמחת יו"ט נעשית אצלו באופן של קבלת עול,

ואז, הנה גם שמחת יו"ט — שמצד עצמה היא מוגבלת ומדודה, ושייך שיהי' בה חלישות, קושיא והעלם והסתור — נעשית אצלו באופן של ראי', "ראה שמחה".

ז. ועפ"ז אתי שפיר כללות הענין, ללא סתירה בדבר:

הן אמת שהחל מראש-השנה ישנו הציווי שבשבת צריך להיות ענין השמחה, "וביום שמחתכם אלו השבתות", ולכל הדעות הנה "בחמשה עשר יום לחודש השביעי" ישנו הציווי דשמחת יו"ט, "ושמחת בחגך", "אין שמחה אלא בבשר" ו"אין שמחה אלא ביי"ץ",

אבל אעפ"כ, כדי שתהי' השמחה באופן של ראי', "ראה שמחה" — הנה על זה יש צורך בהדרכה מ"שמחת בית השואבה", שמהוה לימוד על כל ענין שבתומ"צ, כפי שלמדו הפרושים לשלול מדעת הצדוקים — שכיון שכן הוא ציווי הקב"ה, אזי אין נפק"מ אצלו מה נעשה עם שכלו; בודאי צריך שכלו להיות מונח לגמרי בענין, והיינו, שהשכל צריך להיות חדור בהשמחה כפי שקשורה עם הבנה והשגה, אבל לא בכך מסתיימת השמחה, אלא השמחה עולה על גדותי' ("גיסט זיך איבער"), כיון ש"ראה שמחת בית השואבה".

ומזה מובן ענין נוסף — ששמחת בית השואבה יש לה סגולה מיוחדת שבכחה להוסיף שמחה בכל השמחות שבכל השנה כולה:

מבלי הבט על סיבת השמחה, היינו, הסיבה הקרובה, שבגללה התחיל להיות שמח — הנה כאשר בשעת "בית השואבה" "ראה שמחת בית השואבה", אזי ממשיך בכל עניני השמחה של כל השנה שתהי' שמחה ללא הגבלה — לא רק ללא הגבלת הגוף ונפש הבהמית, אלא גם למעלה מההגבלה של נפש האלקית, שאז הרי זה באופן ש"ראה שמחה", היינו, שהשמחה חודרת את כל מציאותו, מפנימיות הנפש עד לעקב שברגל.

(27) פסחים קט, א. וראה שו"ע אדה"ז או"ח סתקכ"ט ס"ז. וש"נ.

ועי"ז ממשיך שנה שמחה, והיינו, שמבלי הבט על מה שנעשה אצלו בימים שעברו, יכולה להיות אצלו אח"כ שנה שמחה, ללא הגבלות, ובאופן שנמשך למטה מעשרה טפחים, בנפשו האלקית, בגופו ובנפשו הבהמית ועד לחלקו בעולם, שבכל מקום יהי זה באופן ש"ראה שמחה" אמיתית.

* * *

ח. דובר לעיל (ס"ב) אודות דיוק הלשון "מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו" — דלכאורה הול"ל מי שלא (הרגיש, השתתף או) שמח בשמחת בית השואבה לא שמח בשמחה מימיו, וכמו הנוסח שאומרים בשמח"ת²⁸: "שמח בשמחת תורה", וזהו גם הלשון המורגל: "כל השמח בשמחת כו'", ואילו כאן נאמר "ראה שמחת בית השואבה".

ולהעיר מהמשך הברייתא²⁹ "ת"ר מי שלא ראה שמחת בית השואבה כו', מי שלא ראה ירושלים בתפארתה לא ראה כרך נחמד מעולם, מי שלא ראה בהמ"ק בבנינו לא ראה בנין מפואר מעולם" — הנה בנוגע לב' הענינים דירושלים וביהמ"ק, מתאים הלשון "ראה"; אבל בנוגע לענין השמחה — הרי הלשון המורגל הוא "שמח בשמחת כו'", וכיו"ב, ואילו כאן נאמר הלשון "ראה".

ט. ויש לומר הביאור בזה:

כאשר באים ליהודי ודורשים ממנו להיות שמח, או לעשות ענין מסויים ללא מדידה והגבלה, הרי זה לכאורה דבר והיפוכו: כיון שהוא בעצמו במדידה והגבלה, איך יתכן שיעמוד למעלה ממדידה והגבלה?!

תובעים ממנו ללמוד שו"ע ע"פ ביאור החסידות ולידע שצריך להתנהג בהנהגה שלמעלה ממדידה והגבלה, ובשעת מעשה אומרים לו שלא יהי אצלו ענין של כליון, כי אם סדר העבודה של נשמה בגוף, שזוהי המדידה וההגבלה היותר גדולה, אפילו כאשר עוסק בלימוד התורה וקיום המצוות. ולכאורה הרי זה דבר והיפוכו?!

והמענה על זה:

הן אמת נכון הדבר, שלא יתכן שירגיש שעבודתו היא למעלה ממדידה והגבלה, שכן, אם הוא רק מרגיש — הרי זה גופא ענין של

(29) סוכה נא, ב.

(28) פיוט "אגיל ואשמח".

מדידה והגבלה; אבל אעפ"כ, אצל הזולת ביכלתו לראות ענין שלמעלה ממדידה והגבלה.

י. ובהקדמה:

ידוע הסיפור שכ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר פעם³⁰ אודות נסיעתו הראשונה למדינת אשכנז ("דייטשלאַנד"),

— לאחר שכבר הגיע שם ענין לימוד החסידות מכמה שנים לפני^ז, ובמילא ידעו גם שצריכה להיות התבוננות בתפלה, ובפרט ההתבוננות באמירת שמע ישראל וברוך שם כו', וכבר היו בין יהודי אשכנז כאלו שלמדו והתחילו להתנהג לפי הלימוד שלמדו בתורת החסידות —

שפגש שם יהודי אחד (כ"ק מו"ח אדמו"ר הזכירו בשמו), והי' בדידות עמו, והלה סיפר לו שלמד מאמרי חסידות, ספרים או קונטרסים, ונעשה אצלו גם לימוד המביא לידי מעשה, וראי' לדבר — כפי שהמשיך לספר לכ"ק מו"ח אדמו"ר עד כמה פעל אצלו ("אויף ווי ווייט איז באַ אים דערגאַנגען") לימוד החסידות — שלימוד החסידות שצריך להאריך באחד עד כדי מסירות נפש, פעל אצלו, שכאשר מגיע לק"ש, נמשכת אצלו האריכות באחד "פּאַסט איינע מינוטע", כלומר, שמאריך באחד כמעט במשך דקה אחת! ...

כמה זמן לוקח לאדם מדוד ומוגבל לומר תיבת "אחד"? — הרי זה ענין של רגעים; אלא, כיון שלמד חסידות, והמשיך הענין בעבודתו לקונו גם בעבודת התפלה, ועד לק"ש — הנה אצלו נמשכת האריכות באחד כמעט דקה אחת ("פּאַסט איינע מינוטע"); הוא אמנם לא הגיע עדיין לאריכות של דקה שלימה, אבל כבר יצא מכלל רגעים!

ובכן: הן אמת שעד כמה שיהודי יאריך באחד, יכול הזולת למדוד לפי השעון כמה זמן נמשכת האריכות באחד (שהרי יש לו עבודה גם לאחר ק"ש — אמירת שמונה-עשרה, ולאח"ז גם הענינים שנקראים בשם "שארית התפלה"); אבל, כאשר הוא בעצמו מודד את האריכות שלו באחד, ויודע שנמשכת כמעט דקה אחת ("פּאַסט איינע מינוטע") — אין זה הענין ד"בכל מאדך"³¹, למעלה ממדידה והגבלה.

וכידוע גם מה שהסביר כ"ק מו"ח אדמו"ר³² בנוגע לענין הגאווה

(32) ראה סה"מ תש"א ע' 49. וראה גם תו"מ ח"ד ע' 314.

(30) ראה גם תו"מ ח"א ע' 114. וש"נ. (31) ואתחנן ו, ה.

(שזהו המקור לכל מדות רעות³³), ע"פ משל מחולי הגוף — כמ"ש הרמב"ם³⁴ שחולי הגוף הוא כמו חולי הנפש, וחולי הנפש הוא כמו חולי הגוף — שכאשר אדם מתחיל להרגיש שיש לו לב, ראש, יד (ימנית ושמאלית) ורגל, או אבר אחר, הרי זה סימן שמשחו אצלו "לא בסדר", שכן, אדם בריא אינו מרגיש את אבריו, מרוב רגילותו בהם, וכאשר מתחיל להרגיש — הרי זה היפך הבריאות. ועד"ז בנוגע לענין הגאווה — שכיון שמרגיש את מעלתו, הרי זה סימן שאינו כדבעי; הוא לא בריא. ועאכו"כ כאשר מדובר אודות העבודה ד"בכל מאדך", שזהו"ע שלא במדידה והגבלה — בודאי לא שייך שהוא בעצמו ירגיש זאת; הוא אמנם אוהז בזה, ובאופן שחודר את כל מציאותו, אבל, מי יכול להעיד על כך — רק הזולת שעומד ומביט עליו.

וזהו גם המבואר בתורת החסידות³⁵ בנוגע למאמר רבי יוחנן בן זכאי קודם פטירתו, "איני יודע באיזו (דרך) מוליכים אותי"³⁶ — דלכאורה, כיצד יתכן שריב"ז, שלא פסיק פומי מגירסא, וכל שאר המעלות שנאמרו עליו בגמרא³⁷, יסתפק באיזו דרך מוליכין אותו, בדרך לגן-עדן או בדרך להפכו?! — כי, הידיעה שיכולה להיות אצל ריב"ז (ועד"ז אצל כאו"א מישראל), היא, בנוגע לסדר העבודה שבמדידה והגבלה, שזהו דבר שיכול "למשש", למדוד ולהעריך אם אכן קיים רצון קונו, אבל בנוגע לעבודה ד"בכל מאדך", למעלה ממדידה והגבלה שלו (עד כמה שתגדל מעלתה) — לא שייך שתהי' לו ידיעה בזה, ולכן נשאר אצלו ספק, באמרו, "איני יודע באיזו (דרך) מוליכים אותי"; בשביל זה יש צורך בהזולת שיראה ויבחן אופן הנהגתו כו'.

[וע"ד שמצינו שר' חנינא בן תרדיון שאל אצל ר' יוסי בן קיסמא, "רבי, מה אני לחיי העולם הבא, אמר לו, כלום מעשה בא לידך וכו'"³⁸, כמבואר בתורה אור³⁹].

יא. ועפ"ז מובן יובן הדיוק "מי שלא) ראה שמחת בית השואבה":

בנוגע לשמחת שבת ושמחת יו"ט, שהיא במדידה והגבלה, ע"פ טו"ד — יכולים שפיר לשמוח בשמחה זו, ואין צורך בהדגשת ענין הראי'.

וראה גם תו"מ חכ"ב ע' 234. וש"נ.

(36) ברכות כח, ב.

(37) ר"ה לא, סע"ב. סוכה כח, א. ועוד.

(38) ע"ז יח, א.

(39) תולדות יט, ב ואילך.

(33) ראה סה"מ תש"ט ע' 119, ובהנסמן בהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א שם. סה"מ פר"ת ס"ע רצב ואילך. תש"ב ע' 52 ואילך. ועוד.

(34) הל' דעות רפ"ב. שמונה פרקים פ"ג.

(35) ראה לקו"ת ויקרא (הוספות) ג, סע"ד.

אבל כאשר נדרשת שמחת בית השואבה, שהיא שמחה שלמעלה ממדידה והגבלה, להיותה שמחה הקשורה עם "ושאבתם מים", שזהו"ע שאינו שייך להבנה והשגה, שזהו כללות ענין המדידה והגבלה — לא שייך לומר (מי שלא) שמח בשמחת בית השואבה כו', כי, בנוגע לעצמו אינו יכול לדעת אם אכן שמח בשמחת בית השואבה כדבעי, באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, אם לאו; יתכן אמנם שהשתתף בשמחת בית השואבה, אבל לא היתה אצלו שמחת בית השואבה לאמיתתה, שענינה הוא למעלה ממדידה והגבלה.

ענין זה יכולים לראות על הזולת דוקא — שזהו הדיוק "ראה שמחת בית השואבה".

יב. וכאשר אכן רואים זאת אצל הזולת, שרואים יהודי ששמח בשמחת בית השואבה באופן שלמעלה ממדידה והגבלה — הרי זו הוראה שענין זה שייך גם אצלו.
ובהקדמה:

ידועה תורת הבעש"ט⁴⁰ שאין דבר בעולם שהוא בדרך מקרה, ולכן, כאשר מראים לו ענין מסויים, הרי זה בודאי הוראה בשייכות לעבודתו, כיצד צריך לעבוד את הקב"ה.

וזוהי גם אחת ההוכחות שעכשיו יש הכרח בלימוד החסידות, אע"פ שלפני מאתיים שנה הי' לימוד פנימיות התורה רק אצל יחידים סגולה — כיון שעכשיו ישנה הידיעה אודות המציאות של פנימיות התורה, שזהו חלק בתורה, שגם הוא נכלל בכרכת "נותן התורה", וכיון שלא יתכן שידיעה זו תהי' לבטלה, שהרי "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה"⁴¹, ברור הדבר שגם חלק זה שבתורה שייך אליו, כי בודאי לא היו מודיעים לו בחנם אודות ענין שאינו שייך אליו.

ועד"ז בנדו"ד: כאשר זוכה ורואה יהודי ששמח בשמחת בית השואבה באופן שלמעלה ממדידה והגבלה — הנה בכחה של הראי' לקשר את הרואה עם הדבר הנראה, כפי שמצינו בצד ההפכי ש"עניא ולבא תרי סרסורי כו"⁴², ועאכו"כ ב"מדה טובה" ש"מרובה כו"⁴³.

וזוהו שמצינו בגמרא⁴⁴ "אמר רבי האי דמחדדנא טפי מחבראי,

42) ראה ירושלמי ברכות פ"א ה"ה. ועוד.

43) יומא עו, א. וש"נ.

44) עירובין יג, ב.

40) ראה כתר שם טוב בהוספות סקע"ט

ואילך. סרכ"ג ואילך. וש"נ.

41) שבת עז, ב.

דחזיתיו לר' מאיר מאחוריו, ואילו חזיתיו מקמי' הוה מחדנדא טפי, דכתיב⁴⁵ והיו עיניך רואות את מוריך, ויתירה מזה, אפילו ראיית מקלו של רבי מאיר פעלה הוספה בהבנה והשגה⁴⁶.

כלומר: מה ששמע אודות מראה פניו של רבי מאיר, ואפילו מה שלמד תורתו של רבי מאיר בהבנה והשגה — לא פעל אצלו ("עס האָט אים ניט דערנומען") כמו ראיית רבי מאיר מאחוריו, או אפילו ראיית מקלו של רבי מאיר!

וכל זה — מצד גודל פעולת כח הראי', שלכן צריכה להיות בזה זהירות הכי גדולה, כמבואר בקונטרס העבודה⁴⁷.

ובנוגע לעניינינו — "מרובה מדה טובה" — שכאשר מתקשר עם שמחת בית השואבה ע"י כח הראי', "ראה שמחת בית השואבה", הרי זו הוכחה שגם הוא שייך לשמחת בית השואבה, שמחה שלמעלה ממדידה והגבלה.

וענין זה מהוה גם הוראה אשר זוהי דרכו בעבודת ה', והיינו, ששמחה בלי גבולית זו יכולה להיות אצלו גם בכל שאר עניני שמחה שבמשך כל השנה כולה.

יג. עפ"ז יש לבאר גם סדר הברייתא: "מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו, מי שלא ראה ירושלים בתפארתה לא ראה כרך נחמד מעולם, מי שלא ראה בהמ"ק בבנינו לא ראה בנין מפואר מעולם" — דלכאורה היתה הברייתא צריכה להזכירם על הסדר: תחילה ירושלים וביהמ"ק, ואח"כ שמחת בית השואבה, שהרי אי אפשר לדלג ("אריינשפרינגען") לראיית שמחת בית השואבה מבלי לראות תחילה את ירושלים וביהמ"ק?

אך הענין הוא⁴⁸ — ששמחת בית השואבה שהיא שמחה בלי גבולית, נותנת כח להעדר המדידה והגבלה גם בנוגע לעיר אלקינו — "כרך נחמד", ובית מקדשנו — "בנין מפואר":

לכאורה לא שייך בעולם ענין של העדר מדידה והגבלה, שהרי כל מציאות העולם היא במדידה והגבלה, ועד שאפילו כפי שהעולם הוא ברוחניות, בתחלת הבריאה ותחלת ההשתלשלות, הרי זה באופן של קו קצר, שזהו עצם הענין של מדידה והגבלה, ועד שאפילו לפני הצמצום

47 פ"ב. וראה גם תו"מ ח"א ע' 167.

48 ראה גם שיחת שמחת ביה"ש תשי"ט סל"ט (תו"מ חכ"ד ע' 95 ואילך).

45 ישע"י ל, כ.

46 ראה ירושלמי מו"ק פ"ג ה"א. נדרים פ"ט ה"א (לקו"ש ח"ד ע' 1096 הערה 26).

ישנו הענין ששיער בעצמו בכח כל מה שיהי' אח"כ בפועל⁴⁹, ונמצא, שגם לפני הצמצום ישנו ענין של מדידה והגבלה באופן של השערה. ואעפ"כ, צריכים לפעול בעולם ענין של העדר המדידה והגבלה, בלי גבול — "כרך נחמד", "בנין מפואר", ושמחה שלמעלה ממדידה והגבלה.

והסדר בזה — שההתחלה היא מראיית שמחת בית השואבה, שכאשר רואה שמחה בלתי מוגבלת אצל הזולת, הרי זו הוכחה שגם הוא הגיע כבר לדרגא זו (כנ"ל); ולאחרי שישנו ענין הבלי גבול בנוגע להאדם עצמו, הרי הוא פועל זאת גם בסדר ההשתלשלות — בעיר אלקינו ובית מקדשנו, שיתגלה הבלי גבול שבהם.

יד. וזהו כללות הענין דשמחת בית השואבה, שהיא שמחה גדולה ביותר, וכיחד עם זה, יש בה כמה הגבלות, כמ"ש הרמב"ם⁵⁰ "מצוה להרבות בשמחה זו, ולא היו עושין אותה עמי הארץ וכל מי שירצה, אלא גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין והחסידים והזקנים ואנשי מעשה, הם שהיו מרקדין ומספקין ומנגנין ומשמחין. . אכל כל העם האנשים והנשים כולן באים לראות ולשמוע":

אין הכוונה שישנם כאלו ששמחים בשמחת בית השואבה וישנם כאלו שאינם שמחים בשמחת בית השואבה; שמחת בית השואבה (שכללות ענינה הוא היפך דעת הצדוקים) היא עבודה שצריכה להיות אצל כל אחד ואחת מישראל, גם נשים, עמי הארץ ופשוטי העם; החילוק הוא רק באופן השמחה: אצל "גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין כו'" — השמחה היא באופן ש"מרקדין ומספקין ומנגנין כו'", ואצל "כל העם האנשים והנשים כולן" — השמחה היא באופן ש"באים לראות כו'", ראי' מתוך הסתכלות חזקה שחודרת בפנימיות הנפש, ועל ידה מתאחדים עם הדבר הנראה.

וענין זה — ככל עניני חג הסוכות — נמשך בשמיני-עצרת באופן של עצרת וקליטה, ואח"כ בשמחת-תורה ע"י התורה — שהרי אצל בני צריכה להיות המשכת כל הענינים ע"י התורה, כולל גם ענינים שלמעלה ממדידה והגבלה,

ואעפ"פ שהתורה עצמה מוכרחת להיות בהבנה והשגה דוקא,

(50) ה'ל' לולב פ"ח הי"ד.

(49) ראה סה"מ תש"ט ס"ע 38, ובהנסמן בהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א שם.

שזהו"ע של מדידה והגבלה — הנה גם העדר המדידה וההגבלה דשמחת בית השואבה נלקח מהתורה (ע"ד שמצינו בנוגע לתשובה, שמועילה גם על ביטול תורה, שענין זה גופא יודעים מהתורה⁵¹),

ולאידך גיסא — למרות שלימוד התורה מוכרח להיות בהבנה והשגה דוקא, ממשיכים בזה העדר המדידה והגבלה שלוקחים משמחת בית השואבה.

וממשיכים זאת על כל השנה כולה — שתהי' שנה של שמחה ושנה ע"פ התורה,

ואז תהי' גם שנה מבורכת, כמ"ש⁵² "אם בחוקותי תלכו", "שתהיו עמלים בתורה"⁵³ [עמלים דייקא", היינו, שגם כאשר יש אצלו הבנה והשגה, וא"כ, לשם מה צריך להתייגע — הנה כל זמן שחסר העמל בתורה, עדיין לא מתקיים המשך הפרשה], אזי בטוחים ש"את מצוותי תשמרו", ובטוחים שיקויים "ונתתי גשמיכם בעתם", כפירוש הבעש"ט⁵⁴ שהקב"ה יתן את כל העינים הגשמיים, כל ענין בעתו.

וכל זה מתחיל מעבודת בני"ב בראש-השנה, אלא, שאז הרי זה "בכסה"⁵⁵, ואח"כ ממשיכים זאת "ליום חגיגנו"⁵⁵, "חג" סתם שזהו חג הסוכות, וביחוד נעשית ההמשכה בגלוי בשמחת בית השואבה באופן של העדר המדידה וההגבלה (דלא כשמחת יו"ט, שב"ד שולחים שלוחים כו"⁵⁶ להבטיח שהשמחה תהי' באופן מדוד ומוגבל, מתוך כו"כ עניני זהירות). וזהו גם הלימוד לכל אחד ואחת מישראל על כל השנים, אפילו משחרב ביהמ"ק ובחוקן לארץ — להמשיך משמחת בית השואבה על כל השנה כולה, שתהי' שנת תורה ושנה מבורכת, ועד — "ונתתי גשמיכם בעתם" כפשוטו.

* * *

טו. ע"פ האמור לעיל יובן ענין נוסף ב"ניסוך המים" שלא מצינו ב"ניסוך היין" ובשאר העינים — ובהקדמה:

בחג הסוכות ישנם עינים שמתחילים משקידש היום, וישנם עינים שמתחילים משיאיר היום, לאחר לילה הראשונה של יו"ט.

(51) ראה לקו"ש ח"ח ע' 121. וש"נ.
 (52) ר"פ בחוקותי.
 (53) תוי"כ ופרש"י עה"פ.
 (54) ראה כתר שם טוב סו"ס רז. וראה גם
 התוועדויות תשמ"ט ח"ד ע' 391. וש"נ.
 (55) תהלים פא, ד. וראה לקו"ת דרושי
 ר"ה נד, סע"ג ואילך. ובכ"מ.
 (56) תושו"ע ואדה"ז או"ח סו"ס תקכט.

וכמו מצות ד' מינים, "ולקחתם לכם ביום הראשון"⁵⁷ — שזמנה משעלה עמוד השחר, ולא בלילה⁵⁸. ועד"ז בנוגע לניסוך היין⁵⁹ — שאף שדרשו רז"ל⁶⁰ "ומנחתם ונסכיהם אפילו בלילה", הרי כיון שהניסוך צריך להיות לאחרי הקרבת הקרבנות, הרי האפשרות של הקרבת נסכים בלילה היא רק בלילה השני⁶¹ (לאחרי הקרבת הקרבנות ביום), אבל ניסוך היין בלילה הראשונה של סוכות פסול.

משא"כ בנוגע לניסוך המים⁵⁹ — הרי מ"ש בגמרא⁶⁰ "ניסוך המים מאורתא דאמר מר ומנחתם ונסכיהם אפילו בלילה", "מצי למהוי בלילה הראשונה, ואע"ג דאמרינן . . אין מנסכים מים בחג אלא בתמיד של שחר⁶², וא"כ לא הוי בלילה ראשונה, דהא (הקרבת תמיד של שחר) אינה אלא ביום, יש לומר, דאינו חייב לנסך אלא בתמיד של שחר, מ"מ אי בעי עביד ל' בליליא"⁶¹. וכך פסק הרמב"ם להלכה⁶³: "ואם הקדים ניסוך המים לזבח, אפילו נסכן בלילה יצא".

ונמצא, שניסוך המים יכול להיות תיכף משקידש היום, והיינו, שברגע הראשון של יו"ט סוכות יכולים כבר לקיים את ציווי הקב"ה לנסך המים בכל פרטיו.

וכל זה בנוגע לניסוך המים; ואילו שאיבת המים עבור הניסוך — היתה מוכרחת להיות בלילה הראשונה של סוכות, כי, זמן ניסוך המים הוא לא יאוחר מזמן הקרבת תמיד של שחר, והקרבת תמיד של שחר היתה קודם שתעלה החמה משיאיר כל פני מזרח⁶⁴ ("האיר פני כל המזרח עד שבחברון"⁶⁵), וכיון שאז היו צריכים להיות מן המוכן מים מ"מ השילוח" כדי לנסך ע"ג המזבח, הרי בהכרח ששאיבת המים היתה בלילה דוקא.

ומעיקר הדין — כפי ש"עולם על מילואו נברא"⁶⁶, קודם שנתמעטו הלבבות, שאז לא היו צריכים להזהר ולחשוש מפני ענין בלת-רצויו — הרי הציווי "ושאבתם מים בששון" קאי על שאיבת המים בלילה הראשונה (שהרי רק משנתמעטו הלבבות כו'⁶⁷ גזרו ששמחת בית השואבה

62) יומא כו, ב.	57) אמור כג, מ.
63) הל' תמידין ומוספין פ"י ה"ז.	58) ראה ב"י לטווא"ח רסתרנ"ב. שו"ע
64) רמב"ם ריש הל' תמידין ומוספין.	שמ.
65) יומא כח, א (במשנה).	59) ראה גם שיחת שמחת ביה"ש תשט"ז
66) ראה ב"ר פ"ב, ו. פ"ג, ג. פי"ד, ז.	ס"ג (תו"מ חט"ו ע' 65 ואילך).
67) ראה לקו"ת מטות פה, א. דרושי ר"ה	60) תענית ב, ב. וש"נ.
נז, ג.	61) תוד"ה איבעיא — תענית שמ.

אינה דוחה לא שבת ולא יו"ט⁶⁸), היינו, שכל הסדר דשמחת בית השואבה התחיל כבר בלילה הראשונה של סוכות — לפני קיום מצות ד' מינים, ולפני הקרבת קרבנות היום, החל מהקרבת התמיד של שחר.

טז. והנה, הן אמת שבמצוותי של תורה אין לשאול מהו טעם החילוקים בפרטי המצוות, אבל אעפ"כ, מכל מצוה יכולים ללמוד בנוגע לחובת הלכות ותורת הדעות (ע"ד הלשון הרגיל בספר החינוך), ועד"ז יש ללמוד מזה ששאיבת המים בששון היתה מיד בלילה הראשונה של סוכות.

והלימוד מזה הוא:

קודם לכל דבר — אפילו ענין של יו"ט, שמלכתחילה הרי זה מהמצוות השכליות, שזהו כללות הענין ד"זכר ליציאת מצרים" (כנ"ל ס"ב), ועד"ז בנוגע לענינו המיוחד של חג הסוכות, "חג האסיף"⁶⁹, "באספך מגרנך ומיקבך"⁷⁰, וכדאיתא בילקוט⁷¹ שכיון ש"התבואה ופירות האילן בפנים לפיכך כתב שלש שמחות" — הנה ההתחלה בזה צריכה להיות משמחה גדולה ביותר, הקשורה עם שאיבת מים, שזהו"ע שאינו שייך להבנה והשגה,

— אלא שענין זה גופא למדים מהתורה, כנ"ל ש"ניסוך המים מאורתא דאמר מר ומנחתם ונסכיהם אפילו בלילה", אלא, שמעורב בזה ענין של הלכה למשה מסיני שנתפרש בתושב"ע⁷² (כללות הענין דניסוך המים⁷²), יחד עם פסוק בתושב"כ ("ומנחתם ונסכיהם"), ומצירוף שני הענינים נמצא שניסוך המים יכול להיות בלילה, ועאכו"כ שאיבת המים, הרי כדי שניסוך המים יהי בעתו ובזמנו (בעת הקרבת תמיד של שחר), בהכרח שתהי' שאיבת מים בלילה, וכדי ששאיבת המים תהי' כדבעי, צ"ל "ושאבתם מים בששון", כך, שבלילה הראשונה של חג הסוכות מתחילה כבר השמחה שלמעלה ממדידה והגבלה, שמחת בית השואבה.

יז. וזהו לימוד על כללות עבודת האדם — כמוכן מדברי המדרש⁷³ על הפסוק "ולקחתם לכם ביום הראשון", "ראשון לחשבון עונות",

— שאז מתחילה בגלוי עבודת האדם מחדש, לאחרי עבודת התשובה על הענינים שעברו כו', שע"ז יכול להתחיל לעבוד את ה'

71) יל"ש אמור רמז תרנד (בתחלתו).

72) סוכה לד, א. וש"נ.

73) תנחומא אמור כב. ויק"ר פ"ל, ז.

68) סוכה נ, סע"א.

69) משפטים כג, טז. תשא לד, כב.

70) פ' ראה טז, יג.

במעלה נעלית ביותר: מעלת בעלי תשובה, שבמקום עמידתם, אפילו צדיקים גמורים אין יכולים לעמוד שם⁷⁴ —

הנה עוד קודם לזה, מעמידים אותו על הדרך הישרה, ואומרים לו, שכדי להתנהג כרצון ה', ולהיות "אהוב ונחמד כו' כאילו לא חטא מעולם" (ככל פרטי הענינים שכותב הרמב"ם בהל' תשובה⁷⁵) — צריכה להיות ההתחלה באופן של שמחה בלי מדידה והגבלה, ושמחה שאינה קשורה עם הבנה והשגה, כי אם בגלל שהקב"ה צוה להיות בשמחה.

ועי' נעשה "ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר וגו'", כדאיתא במדרש⁷⁶ "פרי עץ הדר זה הקב"ה כפות תמרים זה הקב"ה .. וענף עץ עבות זה הקב"ה .. וערבי נחל זה הקב"ה כו'" — שנעשית ההתקשרות עם הקב"ה אצל כל הסוגים של בני שמרומזים בד' מינים אלו⁷⁷,

והיינו, ש"לוקחים" את הקב"ה עי' שלוקחים איש ישראל, מאיזה סוג שיהי', כיון שרואים בו את הקב"ה, ולכן על ידו לוקחים את הקב"ה, ומההתאחדות עם הקב"ה שנעשית ב"סוכת שלומך", באים לשמיני-עצרת, עליו נאמר⁷⁸ "עצרת תהי' לכם", "לכם" דייקא, "הה"ד⁷⁹ יהיו לך לברך ואין לזרים אתך"⁸⁰, שנשארים רק בני' והקב"ה לבדם, כפי שיהי' בגאולה האמיתית והשלימה, שאז יקויים היעוד⁸¹ "ונגלה כבוד הוי' וראו גו'" אשר "אין עוד מלבדו"⁸².

* * *

יח. ידוע בפירוש הכתוב⁸³ "תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגינו", ש"בכסה" קאי על ראש השנה — "איזהו חג שהחודש מתכסה בו הוי' אומר זה ראש השנה"⁸³, ו"ליום חגינו" קאי על חג הסוכות (כנ"ל סי"ד). ולכן, הנה השמחה שבחג הסוכות היא פועל יוצא מעבודת התשובה שהיתה מראש השנה עד יום הכיפורים, שנקרא ג"כ "ראש השנה" ביחזקאל⁸⁴, כדפי' בספר חסידים⁸⁵ (כמובא בלקו"ת⁸⁶), שזהו שהענינים של ר"ה, "בכסה", נמשכים ומתגלים "ליום חגינו", בחג הסוכות.

(80) שמו"ר פט"ו, כג.
 (81) ישעי' מ, ה.
 (82) ואתחנן ד, לה.
 (83) ר"ה ח, סע"א ואילך.
 (84) ריש סי' מ"ם.
 (85) סי' רנ"ח.
 (86) דרושי ר"ה סד, א.

(74) ברכות לד, ב.
 (75) פ"ז ה"ד.
 (76) ויקר' פ"ל, ט.
 (77) שם, יב.
 (78) פינחס כט, לה.
 (79) משלי ה, יז. וראה תו"מ סה"מ תשרי
 ע"פ. וש"נ.

ומזה מובן, שכל הענינים האמורים לעיל בנוגע לשמחת בית השואבה וחג הסוכות בכלל, מוכרחים להיות גם בהתחלת העבודה, דהיינו בר"ה ויוהכ"פ (אלא שאז הם "בכסה", ועתה בחג הסוכות הרי הם באופן ד"יום חגיגו", שיכולים להראותם ("אָנווייזן") ולראותם בגלוי), והיינו, שגם בר"ה יש ענינים שמתחילים משהאיר היום (מעלות השחר), ויש ענינים שמתחילים משקידש היום — ברגע הראשון של ליל ר"ה, כדלקמן.

יט. ובהקדמה:

כללות הענין דר"ה — ש"מצות היום בשופר"⁸⁷ — הוא, כדברי הגמרא במסכת ר"ה⁸⁸: "אמר הקב"ה . . אמרו לפני בר"ה מלכיות זכרונות ושופרות, מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיעלה זכרוכם לפני לטובה, ובמה בשופר".

כלומר: הנקודה של היום ד"ראש השנה" — שכולל את כל השנה כולה, שלכן נקרא בשם "ראש (השנה)", ולא "תחילה", כפי שמבאר אדמו"ר האמצעי⁸⁹ שכשם שהראש כולל את החיות של כל אברי הגוף ומנהיג אותם, כך גם "ראש השנה" כולל את החיות של כל ימי השנה כולה ומנהיג אותם, והיינו, שכפי שיהודי מעמיד את עצמו בר"ה בתפלתו ובעניו, כך תימשך אצלו כל השנה — הנה הנקודה הפנימית של היום (מצות היום) היא "בשופר", וענינו של השופר הוא — "שתמליכוני עליכם".

כ. ולהעיר, שבענין זה יש קושיא עצומה ("אָ געוואָלדיקע קשיא"), אלא, כדרך בעלי-נגלה, שענינים שבפשטות אינם מובנים לגמרי, לא מתעכבים עליהם:

לכאורה אינו מובן כלל מהו הענין ד"תמליכוני עליכם" בר"ה — הרי גם בערב ר"ה הי' הקב"ה מלך ישראל ומלך כל העולם, וא"כ, מהו הענין שלפתע בא הקב"ה ואומר "אמרו לפני . . מלכיות כדי שתמליכוני עליכם", שלשון זה מורה שעדיין אינו מלך, ח"ו, וצריכים עתה להמליך אותו למלך?!

וזהו גם מה שצויין בהמכתב כללי⁹⁰ שישנו דין⁹¹ ש"אין מושחין מלך בן מלך":

90) אג"ק ח"כ ע' שמג.

91) הוריות יא, ב.

87) ר"ה כו, ב. כז, א.

88) טז, סע"א. לד, ב.

89) עט"ר שער ר"ה בתחלתו.

לא זו בלבד שלאחרי משיחת המלך בשמן המשחה — שע"ז נעשה מלך שמלכותו קיימת⁹² — אסור לחזור ולמשחו עוד הפעם, אלא יתירה מזה, אפילו בן מלך, ובפרט בן יחיד, או הבן הבכור, אסור למשחו בשמן המשחה, כי, המלכות היא ירושה, ולכן, אף שברגע שלפנ"ז לא הי' מלך, מ"מ, כיון שיודעים שהוא היורש האמיתי, הנה ירושה ממילא קא אתיא⁹³, שנעשה מלך מעצמו, ומשום זה אסור להשתמש עברו בשמן המשחה.

ואילו בנדודי, לא מדובר אודות בן מלך, אלא אודות המלך עצמו — מלך מלכי המלכים, ש"אין עוד מלבדו"⁹², ואעפ"כ, ישנו בכל ר"ה הענין ד"תמליכוני עליכם"⁹⁴.

כא. והנה, פשטות הענין ד"תמליכוני עליכם .. במה בשופר" הוא — שהמלכת המלך נעשית בשעת תקיעת שופר, שזוהי מצוה מן התורה. אבל, ישנו גם הענין דתפלת ר"ה, ולא רק תפלת מוסף שבה אומרים פסוקי מלכיות, אלא החל מתפלת ערבית של ר"ה, שבה תיקנו אנשי כנסת הגדולה לבקש "מלוך על העולם כולו", ולברך בשם ומלכות "מלך על כל הארץ", ונמצא, שתיכף משקידש היום, ברגע הראשונה של הלילה, שאז יכולים כבר להתפלל מעריב, אזי נעשה הענין ד"תמליכוני עליכם".

כב. ולהעיר:

אף שישנם חילוקי דעות אם תפלה היא מדאורייתא או מדרבנן, וגם להדעות שתפלה היא מדאורייתא, הרי זמני התפלה ונוסח התפלה הם בודאי מדרבנן — הנה כל השקו"ט הנ"ל היא רק כאשר מדובר אודות תפלה כענין בפני עצמו, אבל כאשר ישנו ענין שיהודי צריך לבקש מהקב"ה, הרי לכל הדעות ישנה מצות עשה מדאורייתא "שציוונו הש"י שיבקש האדם זה ממנו ית' לבד"⁹⁵.

וכל זה — אפילו בנוגע לבקשה על פרט קטן ביותר, שהרי אמרו רז"ל⁹⁶ "אין אדם נוקף אצבעו למטה אא"כ מכריזין עליו מלמעלה", ועאכו"כ בנוגע לדבר טוב, הנה כאשר יש לאדם צורך בענין מסויים וצריך לבקש עליו — אסור לו לבקש זאת אצל בשר ודם, או אצל כוכבים ומזלות רח"ל, אלא צריך לבקש צרכיו מהקב"ה.

95) ראה שיחת שמחת ביה"ש תש"כ סי"ד (תו"מ חכ"ז ע' 49). שיחת שבת חוהמ"ס תשכ"א ס"ה (תו"מ חכ"ט ע' 47). וש"נ. 96) חולין ז, סע"ב.

92) ראה רמב"ם הל' מלכים פ"א ה"ז. 93) ראה ב"מ טז, א וברי"ף שם. 94) הביאור בזה — בשיחת יום שמח"ת שנה זו סל"ג ואילך (לקמן ע' 148 ואילך).

ואם הדברים אמורים בנוגע לבקשה פרטית בדבר גשמי — עאכו"כ בענין שכולל גשמיות ורוחניות, ענין שכולל לא רק את מציאותו בתור פרט, אלא את כל בני"י, ואת כל הבריאה כולה, שזוהי הבקשה "מלוך על העולם כולו .. וידע כל פעול כי אתה פעלתו וכו".

וכיון שכן, הרי גם להדעה שתפלת ערבית היא רשות, ולא חובה⁹⁷, וכללות ענין התפלה ועאכו"כ נוסח התפלה אינו אלא מדרבנן — הנה כמה דברים אמורים, לפני שיהודי מרגיש שצריך לבקש מהקב"ה "מלוך על העולם כולו .. וידע כל פעול כי אתה פעלתו"; אבל בבוא ערב ר"ה, והתורה אומרת ליהודי: שמע נא, עתה רצונו של הקב"ה, ועתה היא שעת הכושר, שאתה תפעל שהקב"ה יהי' מלך על העולם כולו באופן ש"ידע כל פעול כי אתה פעלתו" — הרי זה נעשה אצלו צורך והכרח הכי גדול, ולכן חלה עליו מצות עשה מן התורה להתפלל להקב"ה שימלא בקשתו זו.

ומזה מובן, שבלי לראש השנה ישנו ציווי מן התורה שיהודי צריך לבקש "מלוך על העולם כולו".

ואין זו רק בקשה בלבד, שלאחרי צריך להמתין למענה הקב"ה (בעת תקיעת שופר), אלא כפי שתיקנו בנוסח התפלה לחתום בשם ומלכות: "ברוך אתה ה' מלך על כל הארץ", וכפי שמבאר רבינו הזקן באגה"ת⁹⁸ "שאנו מברכין .. ברוך אתה ה' כו", והרי ספק ברכות להקל משום חשש ברכה לבטלה, אלא אין כאן שום ספק כלל כו", "כלי שום ספק וס"ס בעולם" — שבודאי קיבל ומילא הקב"ה את הבקשה ונעשה "מלך על כל הארץ", תיכף בתפלת ערבית דלילה הראשונה של ר"ה, שזמנה משקידש היום.

כג. וענין זה הוא ע"ד משנת"ל בנוגע לשמחת בית השואבה:

שמחת בית השואבה מתחילה משקידש היום, לפני כל הענינים, לפני קרבנות היום, ואפילו לפני ניסוך המים בעת הקרבת תמיד של שחר, או אפילו לפני"ז (כנ"ל סט"ו) — הנה ההכנה לזה היא ע"י שאיבת המים, שצריכה להיות "בששון".

ועד"ז בר"ה, שהענין ד"תמליכוני עליכם" נעשה ברגע הראשון של ליל ר"ה, שאז נעמד יהודי להתפלל מעריב, והרי הנקודה התיכונה של תפלת מעריב דר"ה היא — "מלוך על העולם כולו בכבודך", וכדברי

כ"ק מו"ח אדמו"ר, שאז נמצא העולם בתנועה של געגועים ("ביינקשאַפּט") למלכותו של הקב"ה.

והרי גם הענין ד"תמליכוני עליכם" הוא כמו שמחת בית השואבה הקשורה עם מים, שאין זה ענין של הבנה והשגה, ולא ענין של מדידה והגבלה — שהרי קבלת המלכות היא ללא מדידות והגבלות, שמקבל על עצמו שיקיים כל אשר יצוה ויגזור עליו המלך, באופן של הקדמת נעשה לנשמע, וכדאיתא במכילתא⁹⁹ "משל למלך בשר ודם שנכנס למדינה, אמרו לו עבדיו, גזור עליהם גזרות, אמר להם, כשיקבלו את מלכותי אגזור עליהם . . כך אמר המקום לישראל . . אני הוא שקבלתם מלכותי במצרים . . וכשם שקבלתם מלכותי קבלו גזרותי", ומובן, שבשעת קבלת המלכות לא יודעים מה יהיו גזרותיו של הקב"ה, כי אם, שמלכתחילה מקבלים על עצמם עול מלכות שמים.

כד. וענין זה שנפעל בר"ה "בכסה", נמשך ומתגלה בשמחת בית השואבה "ליום חגיגו", ואח"כ נמשך ע"י שמע"צ ושמח"ת על כל השנה כולה — שבמשך כל השנה כולה "ידע כל פעול כי אתה פעלתו", דקאי¹⁰⁰ על עולם העשי, "ויבין כל יצור כו" — עולם היצירה, "ויאמר כל אשר נשמה באפו כו" — עולם הבריאה,

והיינו, שבכל סדר השתלשלות יהי ענין זה באופן של ידיעה, כמבואר בתניא¹⁰¹ שענין הידיעה הוא באופן ש"יתקע מחשבתו בחוזק וכו", ובמילא לא יהי הדבר באופן של "דמיונות שוא", אלא דבר של קיימא,

וכך ילך במשך כל השנה מתוך קבלת עול מלכות שמים, שתביא לקבלת עול תורה ועול מצוות, ועי"ז יומשך גם מילוי בקשותיו בכל המצטרך לו, הן ברוחניות והן בגשמיות.

* * *

כה. כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר פעם בהתוועדות של חג הסוכות¹⁰², שבפעם הראשונה שאדמו"ר הזקן הי' במעזריטש, שמע "תורה" מהמגיד ממעזריטש בשם מורו הבעש"ט, שענן הקטורת של יוהכ"פ נמשך בסכך

(101) ספ"ג.

(99) יתרו כ, ג.

(102) שיחת יום א' דחה"ס תשי"ח ס"ו (סה"ש תשי"ח ע' 169).

(100) סידור הארז"ל במקומו. מ"ח מס' ליל ר"ה פ"ח מ"ב. הובאו בלקו"ת שלח מז, א.

הסוכה, וזהו ענין "אהבתי אתכם אמר ה'"¹⁰³, לאהוב יהודי ("הָאֶלֶט הָאֶבֶן אֲאִידִן").

וכתוצאה משמיעת תורה זו נעשה שינוי בדרכו והנהגתו של אדמו"ר הזקן — שעד אז היתה הנהגתו בדרך הבדלה וריחוק מאנשים פשוטים, ולאחרי שמיעת תורה זו התחיל לקרב ולחבב אנשים פשוטים.

עד כאן הוא הסיפור שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר.

ולכאורה אינו מובן קישור הענינים — מהי השייכות של ענין הקטורת לסכך הסוכה, ומהי השייכות של סכך הסוכה ל"אהבתי אתכם אמר ה'", וכיצד קשור כל זה עם ההנהגה לאהוב כל יהודי, גם איש פשוט!?

כו. ובפרטיות יותר:

בנוגע לענין הקטורת — הרי המדובר הוא אודות הקטורת של יוהכ"פ דוקא, שהיא מחולקת מהקטורת של כל השנה כולה בכך שמקום הקטרתה ה' בקדש הקדשים,

— ומצד זה ניתוספו עוד שינויים, וכמו בנוגע ל"מחתה", ש"בכל יום .. ידה קצרה והיום ארוכה, כדי להקל על כהן גדול שלא יגע"¹⁰⁴: כיון שהקטרתה בקדש הקדשים, ששם יכול להכנס רק כהן גדול, הרי בהכרח שהכה"ג יקטיר את הקטורת, ולכן צריכים להבטיח "שלא יגע", ועד"ז בנוגע לשאר החילוקים, שהנקודה והסיבה שלהם היא שמקום ההקטרה הוא בקדש הקדשים —

שזהו המקום היותר קדוש בביהמ"ק גופא, שזהו שנקרא "קדש הקדשים", שהוא הקודש של כל הקדשים¹⁰⁵, דקאי על בית המקדש, שהוא מקודש מירושלים, שהיא מקודשת מכל ארץ ישראל, שהיא מקודשת מכל הארצות¹⁰⁶.

וכל זה — נוסף על כללות העילוי דיוהכ"פ שהו"ע עבודת בעלי-תשובה, ולא רק תשובה הקשורה עם ענינים פרטיים, אלא באופן ש"עיצמו של יום מכפר"¹⁰⁷, והיינו, שלא נוגע כלל עבודת האדם, לא שורש נשמתו, ולא מעמד ומצב הנשמה כפי שהיא בגילוי, אלא בבוא

"פי' דלאו משום קדושה נמנעו, אלא משום שלא היו צריכים" (רא"ש ור"ש כלים פ"א מ"ט).

(106) כלים שם מ"ו ואילך.

(107) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"א ה"ג.ד. לקו"ש חכ"ט ע' 203. וש"נ.

(103) מלאכי א, ב.

(104) רמב"ם הל' עבודת יוהכ"פ פ"ב ה"ה.

(105) ו"עליית בית קדשי הקדשים (ש)חמורה מבית קדשי הקדשים כו' אין נכנסין לה אלא כו" (פסחים פו, א) — "אין זו מעלה" (תוספתא כלים ב"ק פ"א ה"ז),

כ"ד שעות של יוהכ"פ, עם התוספת מלפניו ומלאחריו¹⁰⁸, הנה עיצומו של יום מכפר, והכפרה היא באופן ד"לפני הוי' תטהרו"¹⁰⁹ — "לפני הוי'" דייקא, למעלה משם הוי'¹¹⁰.

ואילו סכך הסוכה הוא ההיפך לגמרי:

לא זו בלבד שהסוכה אינה חדר לפנים מחדר, בקדש הקדשים, אלא עוד זאת, שאינה בבית כלל, שהרי סוכה שעשאה בתוך הבית פסולה¹¹¹, אלא הסוכה צריכה להיות מחוץ לבית דוקא, והיינו, שזהו מקום שעד עתה לא הי' דירת אדם, "תפארת אדם לשבת בית"¹¹², ועתה עושים ממנו דירה — דירת עראי דוקא.

זאת ועוד: בדירה עצמה — יש דברים יקרים, ויש דברים פחותים יותר, ועד לדברים טפלים. הנה בנוגע לדפנות הסוכה — לא מצינו תנאים מיוחדים; אפשר לעשותם מדברים יקרים, ואפשר לעשותם מדברים פשוטים. אבל בנוגע לסכך הסוכה — הרי הסכך צריך להיות מפסולת גורן ופסולת יקב דוקא¹¹³, והיינו, שלא זו בלבד שאי אפשר לעשותו מזהב וכסף ואבנים טובות ומרגליות, אלא עוד זאת, שאפילו בגורן ויקב גופא צריך להיות הסכך מהפסולת שלהם דוקא, שזהו דבר שאין בו שוויות לתשמיש בני אדם, שלכן אינו מקבל טומאה.

ואעפ"כ אומרים, שסכך הסוכה, שנעשה מפסולת גורן ויקב — נמשך מהדבר היקר ביותר — ענן הקטורת דיוהכ"פ בקדש הקדשים (שהי' בו גם זהב), המקום המקודש ביותר, שבו נכנס הכה"ג שהוא המקודש ביותר בין בני".

כזו. ועד"ז בנוגע לענין ד"אהבתי אתכם אמר הוי'":

בפסוק זה נזכר שם הוי' דוקא; לא אחד משאר ז' השמות, אלא שם המפורש, המקודש ביותר, שזהו שם הוי'¹¹⁴.

ועז"נ "אהבתי אתכם אמר הוי'" — שאמיתית ענין האהבה היא באופן ש"עזה כמות אהבה"¹¹⁵, היינו, שזהו ענין נעלה יותר מחיים

(108) ראה שו"ע אדה"ז או"ח רסתר"ח.

(112) ישעי' מד, יג.

(113) ראה שו"ע אדה"ז שם רסתר"כ"ט.

וש"נ.

(109) אחרי טז, ל.

וש"נ.

(110) ראה לקו"ת אחרי כו, סע"ג. ובכ"מ.

(114) סוטה לח, א. סנהדרין ס, א. רמב"ם

(111) ראה שו"ע אדה"ז שם סתרכ"ו ס"ב.

הלי' יסוה"ת פ"ו ה"ב.

(115) שה"ש ח, ו.

וש"נ.

כביכול, וכיון שהוי' (אשר "הוי' אלקים אמת" 116) אומר "אהבתי אתכם", הרי מובן, שזהו ענין נעלה יותר מחיי המלך, חיי הוי', כביכול, למעלה מ"מחי' חיים" 117 — שזהו תכלית העילוי, עד לעצמותו ומהותו ית'.

וענין היותר נעלה הנ"ל — מקשרים עם (סכך ה)סוכה, שבין כל המצוות נקראת "מצוה קלה" (כדברי הגמרא במסכת ע"ז⁶), אשר, אף שאמרו רז"ל¹¹⁸ "לא תהא יושב ושוקל במצוותי של תורה... אחת קלה שבקלות ואחת חמורה שבחמורות כו'", הרי היא בכל זאת "מצוה קלה".

ומסקנת הדברים היא — שצריכים לאהוב כל יהודי, גם אם הוא איש פשוט, ומי מעיד עליו שהוא איש פשוט? — הבעש"ט, שהי' אוהבן של ישראל, שהרי כל עבודתו של הבעש"ט היתה לעורר את בני"י (כידוע אריכות הדברים בזה¹¹⁹), וכיון שכן, הרי כאשר ראה אצל יהודי איזו מעלה שהיא ("עפעס אַ מעלה"), בודאי גילה אותה במילואה, ואעפ"כ, הנה לאחרי כל החיפוש והחיטוט וההשתדלות, אומר הבעש"ט שהוא "איש פשוט"! ועל זה אומרים, שמצד הענין ד"אהבתי אתכם אמר הוי'" צריכים לאהוב כל יהודי, גם איש פשוט, שאפילו הבעש"ט לא מוצא אצלו ענין מיוחד, ולכן קוראו "איש פשוט".

ונמצא, שבענין זה ישנו חיבור כל ההפכים ביחד!

כח. ונקודת הענין — שכל הגבוה גבוה יותר נמשך ומתגלה דוקא במטה מטה ביותר¹²⁰:

תכלית העילוי דעיצומו של יוהכ"פ, "לפני הוי' תטהרו", שאז ישנו ענין הקטורת שמקטיר הכה"ג בקדש הקדשים — הרי זה נמשך ומתבטא לא בזהב וכסף ואבנים טובות ומרגליות, ואפילו לא בגורן ויקב שראוי למאכל בני אדם, אלא דוקא בפסולת גורן ויקב, שממנו נעשה סכך הסוכה, ומפסולת גורן ויקב עושים מצוה, ומצוה כזו שבין המצוות גופא נקראת "מצוה קלה", היינו, שגם בהיותו במעמד ומצב שאין לו כח, אין לו "מטען" ("באגאזש"), והיינו, שאין לו אהבה ויראה ושאר מעלות כיו"ב, הרי זה ענין היותר קל שיכול כל אחד לקיימו, ועד כדי כך, שכאשר אומות העולם מחפשים איזו שייכות לתומ"צ,

(119) ראה כתר שם טוב בהוספות סתי"ח.

וש"נ.

(120) ראה לקו"ת ראה יט, ג. ובארוכה

— שערי אורה שער הפורים ד"ה יביאו לבוש מלכות פי"ב ואילך, פל"ב ואילך.

(116) ירמי' יו"ד, יו"ד.

(117) יומא עא, א. וראה סה"מ תשי" ע'.

44. ועוד.

(118) תנחומא עקב ב. דב"ר פ"ו, ב. ועוד.

אומר להם הקב"ה "מצוה קלה יש לי וסוכה שמה, לכו ועשו אותה", כלומר, אפילו כאשר מדובר אודות אומות העולם שאין להם נפש אלקית, ואין להם הכנה מצד הלבושים של אב ואם¹²¹, וכו' וכו', וא"כ, איזו שייכות יש להם לתומ"צ — הנה המצוה היחידה שבה יכולים לנסות אולי תהי' להם איזו שייכות, הרי זו ה"מצוה קלה" דסוכה.

ומצוה קלה זו — נמשכת מענן הקטורת דעיצומו של יוהכ"פ, שהו"ע שאינו שייך ואינו קשור עם עבודת האדם, ולכן הנה אפילו אומות העולם כביכול יכולים לנסות אולי תהי' להם איזו שייכות כו'.

אבל האמת היא — שלא זו בלבד שאין לאומות העולם תועלת ממצות סוכה, אלא אדרבה, "כל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא" (כהמשך דברי הגמרא במסכת ע"ז⁶).

וטעם הדבר — כי "אהבתי אתכם אמר הוי", כיון שסו"ס הנה בני דוקא מושרשים בעצמות ומהות א"ס ב"ה, ולכן, גם אנשים פשוטים שאפילו הבעש"ט אינו רואה אצלם מעלה כל־שהיא, הנה אם רק יש להם שייכות לנשמת איש ישראל, אזי "אהבתי אתכם אמר הוי", ולכן נמשך אצלם הענין ד"לפני הוי" תטהרו" שנפעל ע"י ענן הקטורת, והיינו, שגם כאשר הנשמה מלובשת בגוף, שהוא בגדרי הזמן, הנה בבוא הזמן דיוהכ"פ אזי "עיצומו של יום מכפר", שעומד "לפני הוי".

כט. וכללות תורה זו היא התורה שאמר המגיד בפעם הראשונה שהגיע למעזריטש רבינו הזקן:

ידועה שיחת רבינו נשיאנו¹²², שרבינו הזקן הי' נשמה חדשה דאצילות, והיינו, שגם בעולם למטה הי' במעמד ומצב כמו שהנשמה היא באצילות.

והענין בזה — שעולם האצילות הו"ע שלמעלה מחורבן, וכדאיתא בגמרא במסכת חגיגה¹²³ ש"בבתי גואי" ליכא בכי, והיינו, לפי ששם לא שייך מציאות של חטא — "לא יגורך רע"¹²⁴, ואין אפילו אפשרות לרע. וזהו הביאור ע"פ נגלה בנוגע לענין האצילות כפי שהוא למטה — שזהו"ע שכולו טוב, כך, שאפילו בהשתלשלות לא יכול לבוא מזה ענין בלתי-רצוי.

(123) ה, ב — לגירסת הר"ח.

(124) תהלים ה, ה. וראה לקו"ת במדבר ג,

סע"ג. וש"נ.

(121) ראה תניא ספ"ב.

(122) ראה סה"ש תש"ו ריש ע' 22. וש"נ.

וראה גם שיחת ש"פ וילך, סי"א (לעיל ע' 31).

וכאשר ענין זה צריך לבוא בעבודה בפועל — שהרי הנשמה דאצילות צריכה לפעול עד גם בעולם העשי' הגשמי והחומרי — אזי נקבע סדר העבודה ע"פ התורה הנ"ל, ש"לוקחים" מענן הקטורת דעיצומו של יוהכ"פ, "לפני הוי'", ומשם נמשך — ע"י סכך הסוכה — באופן ש"אהבתי אתכם אמר הוי'", ואומר זאת ליהודי כפי שנשמתו מלובשת בגוף ונפש הבהמית בעולם העשי', וענין זה נעשה תורה והוראה בנוגע להנהגה בפועל — שצריך לאהוב איש פשוט.

וע"ד משנ"ת בהמאמר ד"ה "טוב טעם ודעת למדני" ¹²⁵, שדוד המלך מדגיש בבקשתו ש"במצותיך האמנתי", שלכן יש לו — אם כי ע"י יגיעה והשתדלות — גם את המעלה של אנשים פשוטים, כמבואר במאמר של רבינו נשיאנו ¹²⁶ ש"העבודה פשוטה בפשיטות העבודה בקיום התומ"צ דאנשים פשוטים הוא כלי לעצם הפשוט יתברך ויתעלה".

ועד"ז צריך כל אחד לעורר ולגלות בעצמו את הפשיטות העצמית, שמצד זה נעשית אצלו פשיטות העבודה בכל ענין של תומ"צ, שעושה זאת מתוך קבלת עול ופשיטות שלמעלה מכחות פנימיים, וענין זה נמשך ומתגלה אצלו גם בהיחס לאנשים פשוטים.

ועי"ז נעשה הענין ד"נצבים היום כולכם" ¹²⁷, לאחדים כאחד ממש ¹²⁸, וממשיכים זאת על כל השנה כולה, שתהי' ההנהגה באופן של אהבת ישראל, שממשכת גם אהבת ה' ע"י אהבת התורה ¹²⁹, עד למטה מעשרה טפחים במחשבה דיבור ומעשה.

והרי אהבה היא הסיבה שממשיכה למטה את ענין השלום, שהוא כלי מחזיק ברכתו של הקב"ה ¹³⁰, בכל המצטרך, הן ברוחניות והן בגשמיות.

* * *

ל. בהמשך להמדובר אודות אהבת ה', אהבת התורה ואהבת ישראל — הרי ישנם אלו שעיסוקם הוא "לקחת" הענין דאהבת ה' ואהבת התורה, ובהיותם מזויינים באהבת ישראל — לילך ולהפיץ זאת בכל

(128) ראה לקו"ת ר"פ נצבים. לקו"ש ח"ד ע' 1141 ואילך.

(129) סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 3. אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ע' שלו (נעתק ב"היום יום" ו תשרי). ובכ"מ.

(130) ראה עוקצין בסופה.

(125) דיום ב' דר"ה פ"ג (לעיל ע' 5 ואילך).

(126) ד"ה הנ"ל תרצ"ו (סה"מ תרצ"ו ע' 13).

(127) ר"פ נצבים.

מקום שידם מגעת, דהיינו, בכל מקום שנמצא יהודי אפילו אשר "בשם ישראל יכונה"¹³¹, שזהו מה שצריכים לעשות "צעירי אגודת חב"ד".

והרי היום נערך הכינוס שלהם, וכרגיל מכמה שנים, ססיום הכינוס הוא בשעת ההתוועדות של שמחת בית השואבה, והיינו, שאז הוא החלק השני של הכינוס, וההתחלה היא — שמוסרים דין-וחשבון או מספרים מה שנעשה בחלק הראשון של הכינוס.

וכיון שנמצאים כאן המנהיגים של "צעירי אגודת חב"ד" הכללי והמנהיגים של "צעירי אגודת חב"ד" בארצנו הקדושה, "שני¹³² המאורות הגדולים"... — מסתמא יספר כל אחד אודות החלק שלו מהכינוס שנערך היום, ואח"כ נראה מה צריכים להמשיך ולפעול.

לא. [לאחרי מסירת הדו"ח מהכינוס של צא"ח — צוה כ"ק אדמו"ר שליט"א, שכל אלו שנאמו בכינוס יאמרו "לחיים". ואח"כ אמר:] כאמור לעיל, הרי זה המשך לה"כינוס", וכיון שכל "נאום" יכולים לעשותו באריכות, ויכולים לעשותו באופן של מועט הכולל את המרובה, הנה כאשר אומרים "לחיים", הרי זה כולל נאום ארוך וכללי, ובאופן של "טוב לשמים וטוב לבריות", וטוב העושה פירות¹³³.

ויתן השי"ת שע"י אמירת ה"לחיים" יומשך על כל השנה כולה, שתהי' העבודה מתוך חיות בכל הפרטים, לא רק בהפרטים הקשורים עם חב"ד שבנפש, אלא גם בהפרטים הקשורים עם חג"ת, ועד להפרטים הקשורים עם נהי"מ, ועד למחשבה דיבור ומעשה בפועל.

וכאשר העבודה תהי' מתוך חיים של המשפיע — הרי זה יעורר ענין של חיים בהמקבל, חיים אמיתיים, להחיות אותו ברמ"ח אבריו שהם כנגד רמ"ח מצוות עשה, ובשס"ה גידיו שהם כנגד שס"ה מצוות לא תעשה¹³⁴, באופן ש"תמים תהי' עם ה' אלקיך"¹³⁵, להעמיד יהודים שלימים, יהודים בריאים ברוחניות, ועי"ז יהיו יהודים בריאים בגשמיות, והרי איחוד הרוחניות והגשמיות ביחד נעשה ע"י פנימיות הנפש, שנמשכת אצל בני"מ מפנימיות התורה, שזהו"ע תורת החסידות.

וזהו כללות הענין שאמר רבינו הזקן¹²⁹, ש"ואהבת לרעך כמוך"¹³⁶ הוא "כלי" ל"ואהבת את ה' אלקיך"³¹, ועד שכולא חד, ומזה מובן,

(131) לשון הכתוב — ישעי' מד, ה. וראה
 תר"מ ח"ג ע' 176. וש"נ.
 (132) לשון הכתוב — בראשית א, טז.
 (133) ראה קידושין מ, א.
 (134) זח"א קע, ב.
 (135) פ' שופטים יח, יג. וראה לקו"ת
 נצבים מה, ג.
 (136) קדושים יט, יח.

שכשם ש"ואהבת את ה' אלקיך" צריך להיות "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך"¹³¹, ללא הגבלות, הנה באופן כזה צריך להיות גם ה"כלי", "ואהבת לרעך כמוך".

וע"י אהבת ישראל פועלים אצל היהודי שאוהבים אותו הענין ד"וקשרתם גו"¹³⁷ — "הוקשה כל התורה כולה לתפילין"¹³⁸ — שיהי' יהודי שמקיים תומ"צ ("א תורה איד און א מצוה איד") בשלימות,

ואז נעשה גם "וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך"¹³⁹ (כסיום הפרשה) — כדאיתא בספרי מוסר שע"י קיום כל האמור לפני'ז בפרשה, נמשכת הברכה עד לענינים גשמיים — שיש לו בית עם שער לקבוע מזוזה, שהיא השמירה על כל הנכסים שבבית¹⁴⁰, ו"מאן דיהיב חיי יהיב מזוני"¹⁴¹,

והיינו, שתומשך השפעה מרובה בכל המצטרך מנפש ועד בשר, אצל המקבלים, ועאכו"כ אצל המשפיעים — אלו שנוסעים לעורר את בני",

ואז יהיו חיים אמיתיים, וכמ"ש¹¹⁷ "מחי' חיים יתן לך חיים", ובאופן שכל הענינים שיש בהם צורך למטה, נמשכים מ"עצם הטוב" שלמעלה, שאז ההמשכה היא באופן ד"יברכך ה' וישמרך"¹⁴² (כהנוסח דברכת כהנים), וכפירוש רש"י (מספרי) ש"הנותן מתנה לעבדו אינו יכול לשמרו מכל אדם. . אבל הקב"ה הוא הנותן הוא השומר", והיינו, שכאשר נותן ברכה, אזי מבטיח שהברכה תנוצל בשמחה ובטוב לבב בשלימות.

וכן יהי' גם בכללות העבודה, הן של המשפיעים והן של המקבלים, ובדרך ממילא גם בכל עניניהם — באופן ש"יברכך ה' וישמרך" עד "וישם לך שלום"¹⁴³, וכאמור לעיל ששלום הוא הכלי שמחזיק ברכתו של הקב"ה — "ה' עוז" ("אין עוז אלא תורה"¹⁴⁴) לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום"¹⁴⁵, בכל המצטרך בגשמיות וברוחניות.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה שאנשי הכינוס ינגנו ניגון, ויחד עמהם — כל המשתתפים בהכינוס].

* * *

(142) נשא ו, כד.

(143) שם, כו.

(144) שהש"ר פ"א, ד. פ"ב, ג. ועוד.

(145) תהלים כט, יא.

(137) ואתחנן ו, ח.

(138) קידושין לה, א. וש"נ.

(139) שם, ט.

(140) ראה לקר"ש חי"ט ע' 121. וש"נ.

(141) ע"פ לשון חז"ל — תענית ח, ב.

לב. דובר לעיל¹⁴⁶ שרבינו הזקן מדגיש את הקשר בין ענין ה"סוכה" לענין ה"שלום"¹⁴⁷, וכלשון הברכה "ופרוש עלינו סוכת שלומך". ולכאורה צריך ביאור: מהו קישור שני הענינים ביחד? ויש לכאר זה בהקדם מה שמצינו בנוגע לסוכה דבר פלא גם בנגלה דתורה — כמדובר כמ"פ¹⁴⁸ שכל הענינים שבפנימיות התורה ישנם גם בנגלה דתורה, בסגנון אחר או ברמז, ומשם יכולים לבוא להבנת הענין (כדלקמן).

לג. איתא בגמרא¹⁴⁹: "אע"פ שאמרו אין אדם יוצא ידי חובתו ביום טוב הראשון בלולבו של חבירו ("דכתיב¹⁵⁰ ולקחתם לכם .. משלכם", "להוציא את הגזול ואת השאול"), אבל יוצא ידי חובתו בסוכתו של חבירו (אף שנאמר¹⁵¹ "חג הסוכות תעשה לך", "משלך"), דכתיב¹⁵² כל האזרח בישראל ישבו בסוכות, מלמד שכל ישראל ראויים לישב בסוכה אחת, ופירש רש"י, "דמשמע סוכה אחת לכל ישראל שישבו בה זה אחר זה (שהרי לא יתכן שתהי' סוכה גדולה כ"כ שיוכלו לישב בה ששים ריבוא מישראל בבת אחת), ואי אפשר שיהא לכולן, דלא מטי שוה פרוטה לכל חד, אלא ע"י שאלה".

ובהקדם קושיית האחרונים¹⁵¹, שע"פ חידוש זה, שכדי שיהי' "משלך" צריך להיות לכל-הפחות שוה פרוטה, ופחות משוה פרוטה אינו חשיב "משלך" — "לא מצינו ידינו ורגלנו" בנוגע לכמה מצוות שקיומם בדבר שהוא פחות משוה פרוטה, כמו כזית מצה, ועד"ז ערבה (מד' המינים), שבמדינות אלו ערכם פחות משוה פרוטה, ואם פחות משוה פרוטה אינו נחשב "משלך", איך יוצא י"ח קיום המצוה?
וא' ההסברות בזה:

הצורך שיהי' שוה פרוטה כדי שיהא נחשב "משלך" הוא רק בדבר שיש בו שותפות, דכיון שישנו עוד בעה"ב חוץ ממנו, הנה כדי שיהא נחשב "משלך", יש צורך שחלקן של כל אחד יהי' דבר חשוב — לכל-הפחות שוה פרוטה.

(146) בשיחת יום ב' דחג הסוכות (לא

הגיעה לידינו לע"ע. המו"ק).

(147) ראה גם סה"מ אתהלך לאזניא ע' נו

ואילך (ועם הגהות — אוה"ת נח (כרך ג) תרסט,

א ואילך). מאמרי אדה"ז ענינים ע' פו ואילך

(ועם הגהות — אוה"ת שם תרלד, א ואילך).

(148) ראה גם תו"מ חל"א ס"ע 47 ואילך.

וש"נ.

(149) סוכה כז, ב (ובפרש"י).

(150) אמור כג, מב.

(151) מנ"ח מצוה שכה (אות ט). וראה

בספרים שנשמנו ב"המועדים בהלכה" (לרש"י

זעווין) סוכות ס"ע צו ואילך, ובאוצר מפרשי

התלמוד לסוכה שם.

ולכן, בנוגע לאכילת כזית מצה שזהו דבר ששייך אליו בלבד — אין צורך שיהי' דבר חשוב ששוה פרוטה, שהרי אין כאן שותפות של בעלות נוספת שצריך לשלול אותה; אבל בנוגע לסוכה אחת שבה יושבים כל ישראל, היינו, שכל ישראל הם שותפים בהבעלות על הסוכה — הנה כדי שכל אחד יוכל לקיים מצות סוכה "משלך", צריך להיות חלקו דבר חשוב, שוה פרוטה, ולכן הרי זה אפשרי רק ע"י שאלה.

וע"פ הסברה זו נמצא דין חדש — כמובא באחרונים¹⁵² — בנוגע לד' מינים שקונים ה"קהל" בשותפות כדי שכל אחד ואחד יברך עליהם, דכיון שחלקו של כל אחד הוא פחות משוה פרוטה, ובד' מינים אין יוצאים י"ח ע"י שאלה (כנ"ל), לכן יש צורך שיהי' זה באופן של מתנה (דוקא, אלא שהמתנה היא) על מנת להחזיר.

לד. ועדיין צריך להבין: מדוע הלימוד שסוכה שאולה כשרה לא יכול להיות באופן ישיר, כי אם באופן שתחילה למדים ש"כל ישראל ראויים לישיב בסוכה אחת", ואח"כ מחדש רש"י שכיון שאי אפשר שיהא לכולן דלא מטי שוה פרוטה לכל חד אלא ע"י שאלה", עכצ"ל, שסוכה שאולה כשרה!?

יש לומר בזה — ע"ד משנת"ל (סט"ז) שאף שלא שייך לשאול שאלות על גדרי כל מצוה שקבע הקב"ה, מ"מ, יכולים ללמוד מגדרי המצוה כמה ענינים בחובת הלבבות ותורת הדעות — שענין זה שבמצות סוכה ישנו כלל ש"כל ישראל ראויים לישיב בסוכה אחת", וישנו כלל נוסף ש"לא מטי שוה פרוטה לכל חד אלא ע"י שאלה", והיינו, שרק ע"י השאלה מחבירו נעשה בעה"ב על הסוכה ויכול לקיים המצוה — הרי זה תורה שלימה בחובת הלבבות, כדלקמן.

לה. וביאור הענין:

נתבאר לעיל (סכ"ה) שענין הסוכה נמשך מענין הקטורת, והו"ע "אהבתי אתכם אמר ה'".

והנה, מצד אהבת הקב"ה — וכידוע מאמר הבעש"ט¹⁵³ שאהבת הקב"ה לכל אחד מישראל היא הרבה יותר מאשר אהבת הורים זקנים לבן יחיד שנולד להם לעת זקנתם — הרי כל אחד מישראל הוא ברום המעלה.

152) ראה "המועדים בהלכה" שם ע' קט. 153) ראה כתר שם טוב בהוספות סקס"ז. וש"נ. וש"נ.

וכיון שכן, יכול יהודי לחשוב שהוא מציאות בפני עצמו, ואינו זקוק ל"חוטב עציך" ו"שואב מימך", ואפילו לא ל"שבטיכם" — להיותו שייך לסוג הנקרא בשם "ראשיכם", שכן, מה לנו בענין של "ראשיכם" גדול יותר מהעובדה שעליו חלה הודעת הקב"ה "אהבתי אתכם אמר ה'!"

הנה על זה באה ההוראה ממצות סוכה,

— שהיא המצוה הראשונה שמקיימים בני "ביום הראשון", שעם היותו חמשה עשר יום לחודש השביעי, נקרא "יום הראשון", "ראשון לחשבון עונות", יום הראשון לעבודת האדם, שהרי עוד לפני שמקיימים מצות "ולקחתם לכם", הנה משקידש היום ישנו כבר החיוב דמצות סוכה —

שהיא מצוה כללית שבה מודגשת אחדותם של כל ישראל,

— כמו במצות ד' מינים (שנטילתם בסוכה¹⁵⁴), שרומזים על ד' הסוגים שישנם בבני, החל מ"אתרוג" שמורה על מי שיש בו תורה ויש בו מצוות, ועד ל"ערבה" שמורה על מי שאין בו תורה ואין בו מצוות (כדאיתא במדרש¹⁵⁵) —

ש"כל ישראל ראוים לישיב בסוכה אחת", וכפי שמפרש רש"י, ש"אי אפשר שיהא לכולך דלא מטי שוה פרוטה לכל חד אלא ע"י שאלה" — שכל אחד מישראל צריך לידע, שכאשר עומד בפני עצמו, ללא השתתפות חבירו, אזי חלקו בסוכה הוא פחות משהו פרוטה, ואין זה "משלך", וכדי שתהי' הסוכה "משלך", שיהי' לו לכל-הפחות שוה פרוטה, ועאכו"כ עוד יותר מזה — הרי זה רק ע"י שאלה (ע"ד מ"ש¹⁵⁶ "ושאלה אשה משכנתה"), שחבירו ישאל לו את חלקו, ועד להצירוף של כל ישראל שערכים זה בזה¹⁵⁶, היינו שמעורבים זה בזה¹⁵⁷ — "אתם נצבים היום כולכם", "לאחדים כאחד", קומה אחת שלימה¹²⁸.

לו. ומוסיף רש"י, שהענין ד"סוכה אחת לכל ישראל" הוא באופן "שישבו בה זה אחר זה":

יהודי ששייך לסוג ד"ראשיכם", יכול לחשוב: לשם מה עליו להתייגע מתוך מסירה ונתינה כדי להבין ענין בפנימיות התורה או בנגלה תורה — הרי מצד הענין ד"אהבתי אתכם אמר ה'" שוה הוא עם "חוטב

154) סידור אדה"ז ב"דיני הלולב" לפני

155) שמות ג, כב.

הלל). נתבאר בלקו"ש ח"כ ע' 124 ואילך.

156) שבועות לט, סע"א. וש"נ.

157) ראה לקו"ש ח"ל ע' 217. וש"נ.

וש"נ.

עציק" ו"שואב מימיק", וא"כ, די בכך שיצא ידי-חובתו בקיום מצוות מעשיות כפשוטם, מתוך קבלת-עול, ואילו מצד שכלו, יכול לישון... כמו ה"חוטב עציק" ו"שואב מימיק" שלא ניחן בכשרונות ויכולת להביץ ולהעמיק בעמקי סודותיך.

והמענה על זה:

מיד לאחרי "אתם נצבים היום כולכם", נתפרשו בכתוב גם חילוקי הפרטים ד"ראשיכם שבטיכם" עד "חוטב עציק" ו"שואב מימיק", ללמדנו, שהן אמת שמצד "אהבתי אתכם אמר ה'" שוים כל בני, אבל ביחד עם זה, הנה על כל אחד בפני עצמו חל הציווי לקיים תומ"צ "כדבעי ל' למיעבד"¹⁵⁸, ולכן, מי ששייך לסוג ד"ראשיכם", צריך להתייגע בלימוד התורה בהתאם ליכולת היגיעה של "ראשיכם".

וזהו גם תוכן הפס"ד בנגלה: "עשיר שהביא קרבן עני לא יצא"¹⁵⁹, ועד שמצינו בנוגע לנקדימון בן גוריון¹⁶⁰, שאף שנתן צדקה בריבוי, מאות זהובים, מ"מ, "כדבעי ל' למיעבד לא עבד", והיינו, שלפי ערך העשירות שלו הי' צריך ליתן הרבה יותר, ולכן, לא זו בלבד שלא קיבל שכר, אלא אדרבה — נענש על זה!

ועד"ז בנוגע להענין ש"כל ישראל ראויים לישב בסוכה אחת" — שאין הכוונה שכולם יושבים בסוכה בבת אחת, ללא חילוקים, כי אם באופן "שישבו בה זה אחר זה", דהיינו, כל אחד לפי מעמדו ומצבו הוא, אלא שהמקיף הוא אחד, "סוכה אחת".

ועד משנת בהמאמר של אדמו"ר הזקן בנוגע לתחיית המתים — שעל זה אמרו רז"ל¹⁶¹ "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא", שקאי (לא על גן-עדן, אלא) על תחיית המתים¹⁶² — שאע"פ שיהי' "כל אחד ואחד נכוח מחופתו של חברו"¹⁶³, כיון שלכל אחד תהי' חופה אחרת, מ"מ, כללות המעמד ומצב דתחיית המתים הוא סוג מקיף (חופה) אחד, שזהו"ע בחי' סובב כל עלמיק¹⁶⁴.

לז. ונמצא שיש בענין זה דבר והיפוכו:

יש סוכה אחת לכל ישראל, שזהו"ע ד"אתם נצבים היום כולכם",

שמואל על מס' אבות בתחלתו.	(158) כתובות סז, רע"א.
(163) ב"ב עה, א.	(159) נגעים פי"ד מי"ב.
(164) ראה גם תניא אגה"ק סי"ז. סל"ב.	(160) שם סו, ב ואילך.
תו"א יתרו עג, ב. ד"ה כנשר יעיר קנו דש"פ	(161) סנהדרין ר"פ חלק.
האזינו פי"ד (לעיל ע' 39 ואילך).	(162) רע"ב (ועוד) לסנהדרין שם. מדרש

וכדברי רבינו הזקן¹²⁸: "לאחדים כאחד ממש"; ואעפ"כ, ישנם גם פרטי החילוקים ד"ראשיכם שבטיכם", או כדברי רש"י — בלשון הנגלה — "שישבו בה זה אחר זה", כיון ש"כל צדיק נכוה מחופתו של חברו".

זאת ועוד:

אע"פ שהישיבה בסוכה היא "זה אחר זה", מ"מ, צריך כל אחד לידע שכדי שהסוכה תהי' "משלך", זקוק הוא לחבירו שישאל לו את חלקו, שכן, אף שהסוכה ישנה במציאות, ויש לו השתתפות בה, הרי החלק שלו אינו אלא פחות משהו פרוטה, ולכן אינו יכול לקיים מצות סוכה אלא ע"י שאלה (בקשה) מחבירו.

לח. וזהו גם תוכן דברי רבינו הזקן שסוכה הו"ע השלום — "ופרוש עלינו סוכת שלומך":

דובר אתמול¹⁴⁶ שאמיתית ענין השלום הוא — לא רק שאין לו מריבה עם חבירו, ולא רק שמניח לחבירו להיות מציאות בפני עצמו בד' אמותיו, ומכיר בכך שגם חבירו הוא בעל-מעלה — כל זה אינו עדיין השלימות שישנה בענין השלום; שלימות השלום היא — שמרגיש ויודע שהמציאות שלו תלוי' בכך שחבירו משלים את מציאותו.

וענין זה מודגש במצות סוכה — שהיא מצוה כללית על כל השנה כולה — ש"כל ישראל ראויים לישיב בסוכה אחת", דאף שחלקו של כל אחד בפני עצמו הוא פחות משהו פרוטה, הרי זה נעשה "משלך" עי"ז שהסוכה היא שאולה משאר בני", והיינו, ששלימותו של כל אחד שיוכל לקיים מצות סוכה תלוי' בחבירו.

וזהו "ופרוש עלינו סוכת שלומך":

"ופרוש עלינו" — הוא הכח שנותן הקב"ה, שזהו"ע "אהבת אתכם אמר ה'".

ועי"ז נעשה "סוכת שלומך" — אמיתית ענין השלום, שלא זו בלבד שאין פירוד הלבבות, ולא זו בלבד שיודע שישנה מציאותו של הזולת ומשלים עם זה, אלא עוד זאת — שיודע ומרגיש (גם ב"עקב" שברגלו) ששלימות המציאות שלו תלוי' בכך שחבירו משלים את מציאותו,

וכמו בד' המינים, שכל אחד מאוגד עם שאר שלשת המינים, וכולם ביחד נעשים "אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם"¹⁶⁵.

* * *

לט. השייכות של ענין השלום לענין הסוכה, "ופרוש עלינו סוכת שלומך" — תוכן ממה שמצינו שחג הסוכות הוא מעין הענינים שיהיו לעתיד לבוא:

ידוע המנהג המובא בסידורים, שכאשר יוצאים מן הסוכה אומרים "יהי רצון מלפניך . . כשם שקיימתי וישבתי בסוכה זו כן אזכה לשנה הבאה לישב בסוכת עורו של לוי" — דקאי (לא על גן-עדן, אלא) על הזמן של תחיית המתים, שאז יהיו נשמות בגופים, ולכן תהי' הסעודה דלוי"ת ושור הבר.

והרי אז יהי' שלום בעולם — כמ"ש¹⁶⁶ "לסרבה המשרה ולשלום אין קץ", וכתב¹⁶⁷ "וגר זאב עם כבש וגו' ונער קטן נוהג במ", "ופרה ודוב תרעינה גו'", ומסיים בכתוב¹⁶⁸ "לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים".

ואף שיש דעות שאין זה כפשוטו, וכמ"ש הרמב"ם בסוף ספרו¹⁶⁹ ש"כל כיוצא באלו הדברים בענין המשיח הם משלים" — הרי מפורש בזהר¹⁷⁰ ומבואר בארוכה בעבודת הקודש¹⁷¹ שיש בזה חילוקים כו', וסוף-סוף יקיימו יעודים אלו כפשוטם¹⁷².

וכאמור לעיל שכל ענין שמפורש בפנימיות התורה, בזהר או בעבודת הקודש, ישנו גם בנגלה דתורה, ועד"ז בנדו"ד — שכבר הי' לעולמים, כפי שמצינו בגמרא¹⁷³ בפירוש הכתוב¹⁷⁴ "ונתתי שלום בארץ וגו' והשבתי חי' רעה מן הארץ", שכך הי' בגשמיות כפשוטו, וכיון שהי' יכול להיות כן בזמן ביהמ"ק הראשון, עאכ"כ שיוכל להיות בזמן ביהמ"ק השלישי.

מ. וצריך להבין:

הפירוש ד"לא ירעו ולא ישחיתו" הוא — שתהי' המציאות של דוב וארי' וכל שאר חיות רעות (שהרי אם לא תהי' מציאותם כלל, לא שיין לומר ש"לא ירעו ולא ישחיתו"), ואעפ"כ, "לא ירעו ולא ישחיתו", וטעם הדבר — "כי מלאה הארץ דעה את ה'".

(172) ראה גם תו"מ סה"מ אב ע' שח הערה 58. מכתב י"א ניסן תשל"ג בהערה ד"ה טבע (אג"ק חכ"ח ע' קפב ואילך). ובארוכה תו"מ — הדרינים על הרמב"ם וש"ס ע' תמא ואילך.
(173) תענית כב, ב ואילך.
(174) בחוקותי כו, ו.

(166) ישע"י ט, ו.
(167) שם יא, ר"ז.
(168) שם, ט.
(169) הל' מלכים רפי"ב.
(170) ח"ג קכה, רע"א (ברע"מ).
(171) ח"ב פל"ח.

ולכאורה אינו מובן קישור הענינים: "דעה את ה'" — הו"ע השייך לבעל-שכל, מין המדבר, ומהי שייכותו לשינוי ההנהגה של חיות רעות, שהסיבה לכך ש"לא ירעו ולא ישחיתו" היא "כי מלאה הארץ דעה את ה'"?

ומבואר בזה¹⁷⁵, שכל ענין שישינו בעולם, הרי זה לפי שישינו תחילה באדם, שלכן נקרא האדם בשם "עולם קטן"¹⁷⁶, ואצל האדם ישנו ענין זה לפי שכך נקבע בתורה. ולכן, כאשר ישנה הרחבה בתורה — נעשית הרחבה באדם, ועי"ז נעשית הרחבה גם בעולם.

ובלשון הזהר¹⁷⁷: "קוב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא, בר נש מסתכל ואשתדל באורייתא ומקיים עלמא", ומזה מובן, שכאשר ישנו חסרון בהעסק בתורה, אזי נעשה חסרון באדם, ובמילא נעשה חסרון בעולם.

ומזה מובן גם שכאשר נעשה שינוי באדם לטוב, הרי זה פועל גם שינוי בעולם.

מא. והענין בזה¹⁷⁸:

מה שמצינו אצל בני-אדם שאחד "טורף" את חברו — הרי זה בגלל קטנות המוחין (כלשון החסידות).

וכפי שרואים, שתינוק, או מי שיש לו קטנות המוחין — הנה אם איזה דבר אינו לפי רוחו אפילו כחוט השערה ("עפעס אַ האָר"), אזי מיד יתקצף ויצעק וירגז וירעש, ויוצא מה"כלים", ועומד בתנועה של מלחמה ומחלוקת וכו'.

משא"כ חכם גדול שיש לו רחבות המוחין — יכול לסבול גם דבר המנגד, ולא עוד אלא שיכול לעשות טובה אפילו לאיש המנגד אליו (אם יש לו איזה טעם על זה), ורק בבוא העת, אזי יגבה את שלו, אבל בינתיים אין הדבר ניכר עליו, ואינו מבלבל אותו מההנהגה שקבע לעצמו.

וכפי שמצינו דוגמא לדבר למעלה — שכאשר שלמה המלך בנה את ביהמ"ק ונשא את בת פרעה, הנה מצד בנין ביהמ"ק היתה שמחה

175) ראה לקו"ת במדבר ה, ריש ע"ב. ט, ד. תו"ח שם עא, ב. ביאורו"ז לאדהאמ"צ ובכ"מ.
 176) תנחומא פקודי ג. ועוד.
 177) ח"ב קסא, רע"ב.
 178) בהבא לקמן — ראה גם תו"א נח ועוד.

גדולה ביותר — "ביום שמחת לבו זה בנין ביהמ"ק"¹⁷⁹, ועד כדי כך שלא היו צריכים לצום באותו יוהכ"פ¹⁸⁰, בגלל שבנין ביהמ"ק הו"ע נעלה יותר מיוהכ"פ; וביחד עם זה, מצד זה שנשא בת פרעה, הנה "באותה שעה עלה על דעתו (של הקב"ה) להחריב את ירושלים, הה"ד¹⁸¹ כי על אפי ועל חמתי היתה לי העיר הזאת"¹⁸² (וכמארז"ל¹⁸³ ש"בשעה שנשא שלמה את בת פרעה ירד גבריאל ונעץ קנה בים והעלה שרטון וכו' נבנה כרך גדול שברומי"), ושני ענינים הפכיים אלו היו בבת אחת.

וע"ד שמצינו בגמרא (במסכת יבמות¹⁸⁴) "ויאמר ה' אל שאול ואל בית הדמים¹⁸⁵, אל שאול — שלא נספד כהלכה, ואל בית הדמים — על אשר המית את הגבעונים .. באשר משפטו שם פעלו" (במקום שדנים האדם שם מזכירין פועל צדקותיו¹⁸⁶), היינו, שיכולים להיות שני הענינים בבת אחת, ואינם בסתירה זל"ז.

וזוהי כללות הנהגת הקב"ה — ש"מאריך אף, ו(אח"כ) גבי דילי"¹⁸⁷, והמעלה בזה — שישנה השפעת הטוב בעתו ובזמנו, ואילו בזמן שבינתיים יכולים לשוב בתשובה, ועי"ז מתבטל כל הענין הבלתי-רצוי, כמ"ש¹⁸⁸ "ושב ורפא לו".

והרי זהו כללות הענין דעשרת ימי תשובה, כמארז"ל¹⁸⁹ שהסליחה מופקדת בידו של הקב"ה מר"ה עד יוהכ"פ, שאז פועלים ביטול כל הענינים הבלתי-רצויים, וזוכים לחתימה טובה בטוב הנראה והנגלה.

מב. ועפ"ז מובן מ"ש "לא ירעו ולא ישחיתו גו' כי מלאה הארץ דעה את ה'":

כאשר יהי מעמד ומצב ש"מלאה הארץ דעה את ה'", שיתוסף רחבות במוחין מצד התגלות "דעה את הוי" (הוי' דייקא, הי' הוה ויהי' כאחד¹⁹⁰, שזהו"ע של התאחדות ההפכים), ובאופן של "דעה את ה'", היינו, לא רק הבנה והשגה, אלא גם ענין הדעת, כמבואר בתניא¹⁰¹ שזהו באופן ש"יתקע מחשבתו בחוזק" — הרי זה יפעל באדם ובכחות נפשו

(179) תענית כו, ב (במשנה).

(180) מו"ק ט, א.

פ"ב ה"א.

(181) ירמ' לב, לא.

(182) ישע"ו, ו, יו"ד.

(183) ויק"ר פי"ב, ה.

(184) ראה יל"ש תהלים קל, ד (רמז תתפא

(185) שבת נו, ב, וש"נ.

קרוב לסופו). פסיקתא פיסקא ולקחתם לכם

(186) עח, סע"ב.

(בהוצאת באבער — קפג, ב).

(187) שמואל"ב כא, א.

(188) זח"ג רנו, סע"ב. פרדס ש"א פ"ט.

(189) פרש"י יבמות שם.

(190) תניא שעהיוה"א פ"ז.

שתהי' אצלו רחבות המוחין, ובמילא יהי' שלום בינו ובין חבריו, ועד לתכלית השלימות בענין השלום.

ובדרך ממילא תהי' הפעולה גם בעולם — שהרי מציאות העולם היא "בשביל ישראל שנקראו ראשית"¹⁹¹ — שיהי' סדר הנהגה באופן ש"לא ירעו ולא ישחיתו", גם בהענינים שהם בסוג של חי, צומח ודומם. מג. ועדיין לא מסתפקים בהענין ד"מלאה הארץ דעה את ה'", אלא הפסוק מוסיף "כמים לים מכסים":

הענין ד"מלאה הארץ דעה את ה'" הוא אמנם באופן ש"דעה את ה'" ממלאת את כל מציאותו, אבל רק עד כמה שביכלתו להכיל. וכיון ש"אין דיעותיהם שוות" (כשם שאין פרצופיהן שוים)¹⁹², הרי עדיין נשאר חילוק בינו ובין חבריו, שכן, אף שאצל שניהם מלאים כלי המוח והשכל, מ"מ, כיון שכלי המוח והשכל של חבריו קטנים יותר מכלי מוחו ושכלו, אזי אין לחבריו תפיסת-מקום בערכו. וכיון שכן, הרי לא זו בלבד שאין זה מביא אמיתית השלום, אלא אדרבה, לפעמים הרי זה יכול להגדיל יותר את פירוד הדעות.

ובפרטיות יותר:

יש הבדל בהיחס שבין חכם גדול ביותר לאיש פשוט שאינו שייך לענין של שכל להיחס שבין חכם גדול לחכם קטן — שהאיש הפשוט, אף שאינו נחשב למציאות כלל בעיני החכם הגדול, מ"מ, יכול להתקשר עמו עי"ז שנותן לו איזה ציווי¹⁹³, שאז נעשה האיש פשוט בבחי' רגל של החכם, ונמצא, שהאיש פשוט אינו מבלבל את החכם, והחכם יכול לסבול אותו, ולהיות עמו במצב של שלום; משא"כ חכם קטן, שמחד גיסא יש לו שייכות לשכל, כך שיש לו איזו תפיסת-מקום אצלו, ולאידך גיסא, הרי שכלו קטן ורחוק בערך אליו עד שאינו יכול להקרא בשם חכם — הרי דוקא מצד שייכותו לשכל יכול להיות ענין של ביטול ושבירה ומחלוקת גדולה יותר.

ומצינו דוגמא לדבר בפסול דקרבנות — "חטאת ששחטה לשם עולה פסולה, שחטה לשם חולין כשרה .. דמינה מחריב בה (דבר שהוא

191) פרש"י ורמב"ן ר"פ בראשית. ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"י ובכ"מ.
 ע' שסט (נעתק ב"היום יום" ח חשון). סה"מ
 192) ראה ברכות נח, א. סנהדרין לח, א. ה"ש"ת ע' 73. ועוד.
 ועוד.

מינו מועיל בו לעקור את שמו), דלא מינה (כגון חולין שאינו מין קדשים) לא מחריב בה"194.

והעצה לזה — שהענין ד"מלאה הארץ דעה את ה" יהי באופן ד"כמים לים מכסים":

ב"כמים לים מכסים" יש שני גדרים: מחד גיסא — מכסים המים את כל מציאות האדם (מעל לראשו) והארץ כולה, אבל לאידך גיסא — הרי גם בים יש הרים וגבעות ובקעות.

כלומר: אין הכוונה שלעתיד לבוא יהיו כלי המוחין שוים אצל כולם — שהרי נאמר¹⁹⁵ "ולא ילמדו גו' כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם", היינו, שגם אז יהיו החילוקים בין "קטנם" ל"גדולם", אלא, שהלימוד יהי באופן ד"כמים לים מכסים", היינו, שהמים מכסים את כל מציאותו, מעבר לראשו, כך, שלא רואים מאומה מלבד מים — מים דקדושה, דהיינו חכמה דקדושה, שפועלת אצלו ביטול באופן שמציאותו אינה נראית כלל, ולכן יהי אז אמיתית ענין השלום, בתכלית השלימות.

מד. וזהו כללות הענין שהסוכה היא מעין לעתיד לבוא, שאז יקויים היעוד "לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה את ה'" — שזהו ענין תורתו של משיח, פנימיות התורה.

ובתור הכנה לזה, בבחינת "טועמי חיים זכו"¹⁹⁶ — ניתנו לנו ה"מעיינות" של תורת החסידות, החל מתורת הבעש"ט, ואח"כ תורת אדמו"ר הזקן, שיהי זה אצלנו לכל-הפחות באופן של טעימה. והענין בזה:

פנימיות התורה היא החלק בתורה שעליו נאמר ברעיא מהימנא¹⁹⁷ (כפי שמביא אדמו"ר הזקן באגה"ק¹⁹⁸) ש"לית תמן לא קושיא מסטרא דרע ולא מחלוקת מרוח הטומאה", ונקרא "עץ החיים"¹⁹⁹, שכולו חיים. וכאשר מתבוננים בזה ולומדים פנימיות התורה, ובאופן שהלימוד מביא לידי מעשה, היינו, שמתנהג ע"פ תורת החסידות, בהדרכות והנהגות של תורת החסידות — הרי זוהי עבודתינו במשך זמן הגלות באופן ש"מלאה הארץ דעה את ה'", היינו, שממלאים את הענינים הארציים ("מלאה הארץ") של נפש הבהמית, יחד עם השכל של נפש

194) זבחים ג, א (ובפרש"י). וש"נ.

197) זח"ג קכד, ב.

195) ירמי' לא, לג.

198) רסכ"ו.

196) ראה לקו"ש ח"כ ע' 173. וש"נ.

199) בראשית ב, א. ועוד.

הבהמית, ב"דעה את ה'", ובאופן ד"כמים לים מכסים", מעל לראש, שזהו ענין הטבילה כפשוטו, שענינה ביטול, כמבואר בארוכה בכוונת המקוה²⁰⁰.

וע"י לימוד זה, באופן של לימוד המביא לידי מעשה — פועלים קירוב הלבבות, ועד להיעוד "ונתתי שלום בארץ", למטה מעשרה טפחים, ועד שאפילו אלו שהיו פעם מעלימים ומסתירים, ובאופן ד"ירעו" ו"ישחיתו", הנה גם הם "לא ירעו ולא ישחיתו", כיון שמכניסים אותם אל "הר קדשי".

וההתחלה בזה היא מענין הסוכה — "ופרוש עלינו סוכת שלומך", ולאח"ז, מיד בבוקר, נוטלים את ד' המינים, שמאחדים את כל ישראל — "ויעשו כולם אגודה אחת", ועי"ז נמשך "שלום בארץ", למטה מעשרה טפחים, שלום כפשוטו.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "אימתי קא אתי מר לכשיפוצו מעינותיך חוצה", והניגון "אני מאמין"].

* * *

מה. אחד הענינים שדובר אודותו בהכינוס הוא בנוגע להפצת המעיינות, שגם כאן יבקרו בכל מקום שידם מגעת.

וכיון שנשאר עדיין ימים אחדים של חול-המועד, ובתוכם גם יום השבת, וכן הושענא-רבה, ואח"כ מוצאי יו"ט ואסרו-חג — הנה מסתמא ישתדלו לבקר במספר היותר גדול של מקומות²⁰¹, ובאופן של שמחה וטוב לבב,

יביאו את הענינים שמלמדת אותנו הסוכה וד' מינים, והענינים שמלמדים אותנו רבותינו נשיאינו — לאותם יהודים שעדיין אינם יודעים אותם, או לאלו שידועים במקצת, שידעו הרבה, או לאלו שיכולים לדעת עוד יותר, או ביתר חיות כו'.

וכאשר יעשו זאת — כהוראת הבעש"ט — מתוך אהבת ישראל, הרי בודאי יביאו אליהם גם אהבת ה' וגם אהבת התורה כפשוטה — לימוד התורה, ולימוד המביא לידי מעשה — קיום מצוות מעשיות.

וכדי שתהי' ההתחלה מהכינוס והתוועדות זו — יתנו את ה"מזונות" המונחים על השולחן, שיחלקו מהם לכל אלו שנוסעים, אם

201) ראה גם תו"מ חכ"ד ס"ע 66. וש"נ.

200) סידור (עם דא"ח) קנט, סע"ד.

בעיר זו עצמה, או מבחוץ לעיר, או בכל מקום שידם מגעת, ויכולים לערב ולהוסיף עוד כמה שרוצים, כי, דבר שנלקח מהתוועדות של רבים מישראל, אינו בטל, ואדרבה, שנעשה "דבר המעמיד"²⁰² לפעול שכל מה שנותנים בתוכו יהי' כמותו.

ויעזור השי"ת שהנסיעה תהי' בהצלחה מרובה, ולכל מקום שנוסעים יביאו בשורות שמחות מכאן, ויפעלו שם שמחה, ויביאו משם בשורות טובות, וכדברי הגמרא¹³³ שטוב הראוי הוא "טוב לשמים וטוב לבריות", וטוב העושה פירות.

וכיון שהכריזו לפני כן שחתימת הכינוס היתה ע"י הלוי, הרב ר' שניאור זלמן דוכמאן — הנה במה דסליק מתחיל — ליתן לו את המזונות והמים, ויחלק זאת ביד רחבה, ע"י עירוב והוספה (כנ"ל),

ויהי' "ועבד הלוי הוא"²⁰³ — כמבואר בחסידות²⁰⁴ שעבודת הלוי היא לפעול שהענין ד"הוא" יומשך בגלוי, שזהו כללות הענין שלעתיד לבוא יהי' כל אחד מורה באצבעו ואומר "הנה אלקינו זה"²⁰⁵.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן המזונות והמים להר"ר שני"ז דוכמאן הנ"ל (באמרו בבת-שחוק (אודות ה"מגש" שבו היו מונחים המזונות), שבנוגע לביכורים איתא במשנה²⁰⁶ שאם הביאם בכלי כסף, חוזר הכלי לבעליו... משא"כ הבקבוק, שאינו כלי כסף, כי אם כלי חרס).

(ואח"כ אמר:) בינתיים, עד שנבוא למחוז חפצנו ("דאָ קראַטשאַמקע"), — ינגנו הניגון "ניע זשוריצי כלאַפּצי"²⁰⁷. ואח"כ צוה לנגן הניגון "אבינו מלכנו".

(ואח"כ אמר:) כל אלו שאכלו כשיעור ונתחייבו בברכה אחרונה — יברכו ברכה אחרונה].

(202) ראה אנציק' תלמודית בערכו (כרך ו' ע' תקס ואילך). וש"נ.
 (203) קרח יח, כג.
 (204) ראה לקו"ת נשא כה, א. דרושי סוכות עט, ד. ובכ"מ.
 (205) ישעי' כה, ט. וראה תענית בסופה.
 (206) ביכורים פ"ג מ"ח ובמפרשים.
 (207) ראה גם שיחת שמחת ביה"ש תש"כ בסופה (תו"מ חכ"ז ע' 77). וש"נ.